

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maja Godejša

TRANSNACIONALNA MOBILNOST MLADIH V SKUPNOSTIH ZA
IZOBRAŽEVANJE
(V PROSTOVOLJNIH ORGANIZACIJAH)

Diplomsko delo

Ljubljana, 2006

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maja Godejša

Mentorica: doc. dr. Alojzija Židan

TRANSNACIONALNA MOBILNOST MLADIH V SKUPNOSTIH ZA IZOBRAŽEVANJE
(V PROSTOVOLJNIH ORGANIZACIJAH)

Diplomsko delo

Ljubljana, 2006

Če načrtuješ za eno leto ... posadi seme,
če načrtuješ za deset let ... posadi drevo,
če načrtuješ za sto let ... uči ljudi.
Če poseješ seme enkrat, boš imel eno
žetev. Če učiš ljudi, boš imel sto žetev.
(Kitajski pregovor)

KAZALO

UVOD	5
1. IZOBRAŽEVANJE	8
1.2 IZOBRAŽEVANJE IN POTREBA PO NJEM	11
1.3 NEFORMALNO IZOBRAŽEVANJE	13
1.3.1 DEFINICIJA NEFORMALNEGA IZOBRAŽEVANJA	16
1.3.2. IZVAJALCI NEFORMALNEGA IZOBRAŽEVANJA IN OBLIK	19
2. PROSTOVOLJNE ORGANIZACIJE	21
2.1. Značilnosti neprofitnih organizacij	25
2.2. Definicija tretjega sektorja	26
2.3 FUNKCIJE NPO	28
2.3.1 PROSTOVOLJNE ORGANIZACIJE IN UČENJE	29
3. PROSTOVOLJSTVO V EVROPI	36
3.1. Okvir nacionalnih in evropskih strategij na področju prostovoljnega dela	36
3.2. MOBILNOST in MOŽNOSTI ZA MLADE	39
3.2.1. Program MLADINA	42
3.2.2. Udeležba slovenske mladine	45
3.3. SEZNAM MEDNARODNIH ZDRUŽENJ PROSTOVOLJSTVA	47
3.3.1. Kakšne možnosti prostovoljnega dela organizacije torej ponujajo mladim?	50
4. MOTIVI ZA PROSTOVOLJNO DELO V TUJINI	53
5. ŽIVLJENJE MLADIH	62
SKLEPI	66
PRILOGA	72
VIRI IN LITERATURA	77

UVOD

Naglo naraščanje znanja je spremenilo zastarelo predstavo šolanja kot "enkrat in za vselej" pripravo za življenje. Količina znanja narašča, vendar še zdaleč ne tako hitro kot potreba po razumevanju in rešitvah. Izziv globalizacije je, da vsaka država postane družba znanja in da vsaka opremi svoje državljane z znanjem, sposobnostim in veščinami, ki jih potrebujejo ne le za izboljšanje življenjskih standardov temveč tudi za boljšo kvaliteto življenja. Ker gospodarstvo in družba vedno bolj temeljita na znanju, postaja izobraževanje in vzgoja nujno potrebna za gospodarski uspeh, družbeno kohezivnost in družbeno odgovornost.

Izobraževanje je v zadnjih dveh desetletjih postalo eden izmed ključnih faktorjev pospeševanja razvoja v družbi, kar jasno kažejo številne raziskave in strategije različnih strokovnjakov-politikov, ekonomistov, sociologov, psihologov,...Od časa 2.sv. vojne velja prevladujoče mnenje, da je izobraževanje gibalno sprememb. Izobraževanje je razumljeno kot sila, ki pospešuje gospodarsko rast in družbeno mobilnost, zmanjšuje prepad med urbanim in ruralnim področjem, pospešuje tehnološki napredek,...

Danes je vloga izobraževanja, posebno tega v šolskih sistemih, prešla iz obdobja prejšnje neškodljivosti v obdobje skepticizma, saj v času globalnih sprememb način posredovanja znanja, vsebina znanj, ki jih vsebuje šolski sistem ne zadostuje za samostojno in odgovorno življenje posameznika v gostih omrežjih transnacionalnosti in posledično večji tekmovalnosti, multikulturalnosti, kar narekuje potrebo po razumevanju učenja kot vseživljenjskega procesa.

Spremenjene družbene razmere in neučinkovitost tradicionalnega šolskega izobraževanja so zahtevale oblikovanje in prakso drugačnih konceptov izobraževanja, ki bi spodbujali ne le razvijanje intelektualnega kapitala posameznikov temveč tudi pridobivanje neformalnega znanja. Kot odgovor na nastale razmere so se pojavili številni izobraževalni programi izven šolskih sistemov-izobraževanje odraslih, podaljšano izobraževanje, projektno učenje,... ki skupaj spadajo pod polje neformalnega izobraževanja in postajajo pomembno sredstvo za razvijanje posameznikov in tako celotne družbe, ki dopolnjujejo formalno izobraževanje v šolskih sistemih ali v skrajnih primerih celo predstavljajo njegovo nadomestilo.

V pričujočem diplomskem delu me zanima kaj pomeni izobraževanje za mlade v današnjem času, kakšna znanja so potrebna za oblikovanje njihovih življenj v svetovni družbi in kako tem spremembam sledijo oblikovalci nacionalnih, evropskih politik, kar je glavni predmet raziskovanja diplomskega dela.

Koncept učenja oziroma vseživljenjskega učenja v povezavi s kontekstom družbenih sprememb in vplivom na življenje ljudi, vključujejo v svojo politiko številne vlade, organi Evropske unije, Združeni narodi in njihove agencije in neprofitne nevladne organizacije kot glavni element inovativnosti in razvoja. Njihova politika teži k pospeševanju in izboljšanju izobraževanja ljudi skozi formalne sisteme od osnovne do višje izobrazbe, nadaljnjega profesionalnega izobraževanja, praktičnega izobraževanja in skozi neformalne oblike izobraževanja z namenom pomagati ljudem pri razumevanju aktualnih globalnih vprašanj in aktivnem odzivanju na spremembe ter jih spodbujati h kritičnemu razmišljanju in razpravljanju o različnih temah, pri čemer bodo našli svoje mesto v družbi in dosegli cilje osebnega razvoja.

V diplomskem delu sem se osredotočila na neformalno izobraževanje mladih, ki postaja poleg formalnega izobraževanja nujen element pri njihovem odraščanju v današnjem izkoreninjanju tradicionalnih vrednot in verovanj in odpiranju novih, sodobnejših vzorcev skupnih idej in vrednot, ki so nujni za mir in stabilni red v globalni družbi. Učenje in ozaveščenost o pomembnosti socialne vključenosti, multikulturalnosti, sociokulturnih vrednot, strpnosti je nujno, če želijo mladi oblikovati njihova življenja v prihodnje.

Kratek opis razvoja izobraževanja, opredelitev ključnih pojmov: formalno, neformalno izobraževanje, ...predstavljajo izhodišče za kasnejšo opredelitev pomena prostovoljstva mladih kot načinu neformalnega izobraževanja.

V diplomskem delu torej želim izpostaviti vlogo neformalnega izobraževanja, ki poteka v prostovoljnih organizacijah, pri čemer sem z analizo raziskave o motivaciji mladih za prostovoljno delo v tujini, izvedene med mladimi Švicarji, skušala potrditi hipotezo o naraščajoči potrebi po neformalnem znanju (socialne veščine,...) in pokazati na spremembo življenjskih perspektiv današnje mladine. Menim, da na ravni celotne družbe lahko okrepijo zavedanje o globalnih vplivih, prispevajo k izboljšanju kvalitete družbenega življenja in pripomorejo k zagotavljanju enakosti in skrbi za pravičnost ter skupni akciji za uspeh v družbi. Preko vključevanja mladih v prostovoljstvo, torej na ravni posameznika pa nudijo možnost osebnega razvoja, osvajanja različnih znanj, razvijanje veščin in sposobnosti.

Prostovoljstvo pokriva široko področje aktivnosti-šport, izobraževanje, kultura, socialna dejavnost in predstavlja pomembno sredstvo, s katerim se posamezniki vključujejo v družbo, jo s skupnim delom izboljšujejo, zato je njegov pomen kumulativen in sega od lokalnega do svetovnega nivoja.

Prostovoljstvo predstavlja osebno, družbeno in ekonomsko vrednoto, kar potrjujejo dejstva o ustvarjanju novih delovnih mest v tem sektorju, koristnosti pri ponudbi delovne sile, razvijanju solidarnosti,...

Zaradi aktualnega pospeševanja mednarodnega sodelovanja in prostega pretoka ljudi kot ene izmed strategij Evropske unije, me je zanimalo, kakšno je stanje na področju mednarodnega prostovoljstva mladih. Pri iskanju literature in informacij sem ugotovila, da obsežnejših raziskav na področju prostovoljnega dela mladih v tujini še ni bilo izvedenih. To velja predvsem za Evropo, pri čemer moram izključiti Veliko Britanijo, kjer je tretji sektor močno razvit v primerjavi z ostalimi evropskimi državami. Razloge za to lahko vidimo v kombinaciji njihove državne politike in mešanice različnih narodov. Podobno kot Velika Britanija imajo presenetljivo razvito mednarodno prostovoljstvo tudi ZDA, kjer sem pri raziskovanju po spletnih straneh naletela na neskončne baze podatkov o transnacionalnih prostovoljnih organizacijah, ponudbi prostovoljnih del in spretnim oglaševalskim kampanjam, ki pozivajo mlade k prostovoljnemu delu v tujini. Domnevam, da vzroki takšne visoke razvitosti ležijo v sami naravi ameriške družbe, vpete v močne spono kapitalizma.

Cilj diplomskega dela je predstaviti:

- izobraževanje in pomen neformalnega izobraževanja v današnjem času
- prostovoljstvo kot način neformalnega izobraževanja
- pozitivno vlogo mednarodnega prostovoljstva v življenju mladih

Pri izvedbi naloge in opisu izbrane problematike sem uporabila naslednje metode:

- deskriptivno metodo: opis in razlaga pojmov izobraževanja in njegovih elementov
- analizo primarnih virov (nacionalni programi, mednarodne pogodbe, strategije)
- analizo sekundarnih virov (revije, poročila, publikacije, zborniki)
- analizo internetnih virov

1. IZOBRAŽEVANJE

Izobraževanje si je skozi čas pridobilo mesto med glavnimi kazalci razvoja in v zadnjih nekaj desetletjih se je njegova pomembnost močno povečala. Od 2.svetovne vojne dalje je izobraževanje predstavljalo gibalno spremembo. Njegova vloga je bila pospešiti gospodarsko rast in družbeno mobilnost, zmanjšati razlike med ruralnimi in urbanimi področji, pospešiti tehnološki razvoj,...

Danes je predstava o pomembni vlogi izobraževanja, posebno šolskega, prešla iz obdobja neškodljivosti v obdobje skepticizma. Simmons (1980) meni, da je prišel čas, ko je potrebno podvomiti v investicije šolskega sistema, saj ni zadostil pričakovanjem o rasti oziroma razvoju. V nekaterih primerih je kritika šolskega sistema še bolj stroga. Ki-Zerbo (1974) ga je označil kot "šolo zaostalosti". Avtorja Fagerlind in Saha (1983) pa menita, da je pri vprašanju primernosti izobraževanja potrebno le-to določiti glede na to, za kakšno vrsto razvoja gre.

Kot rezultat opažanj neuspehov šolskih sistemov pri podpiranju napredka in doživljanju krize izobraževanja v 60-ih, so se pojavile nove oblike izobraževalnih programov zunaj šolskih sistemov. Posledično so na področje izobraževanja vstopile nove dejavnosti: podaljšano izobraževanje, izobraževanje odraslih, izobraževanje zunaj šole,...Skupaj vseh teh oblik zunaj šole je izoblikovalo neformalno izobraževanje, ki danes pomeni sredstvo napredka, razvoja skupaj s šolskim sistemom-formalnim izobraževanjem.

Kot poudarjajo švedski raziskovalci kvalitete življenja, ima izobrazba intrinzično vrednost, je torej družbena vrednota. Hkrati pa predstavlja pomemben vir oziroma sredstvo, ki ga izkoriščajo posamezniki, družbene skupine in družba v celoti. Z znanjem posameznik zmanjšuje svojo nemoč, posebej pomemben vir pa predstavlja znanje na trgu delovne sile.

Posameznik, ki ima več znanja, bo lažje našel delo, vrednost njegove delovne sile pa bo večja. Družbene skupine v medsebojnih sporih in v konkurenci za ugodnejši družbenoekonomski položaj ravnajo tako izkoriščajo izobrazbo oziroma znanje kot enega najpomembnejših sredstev. Družba v celoti si lahko od višje stopnje izobrazbe obeta moralni in kulturni napredek, demokratizacijo in vse večje blagostanje (Erikson, Abery v Svetlik, Družboslovne razprave, 1986:28). Seveda se tu porodi vprašanje kakšna oblika izobrazbe, znanja omogoča razvoj družbe in krepiti njen napredek in demokratizacijo. Je v današnjem kontekstu globalizacije sveta še relevantno govoriti le o formalnih institucijah, odgovornih za prenos 'potrebne in pravilne' znanja, določenega s strani države na kategorijo populacije, ki bo v prihodnje živela v svetu, ki ga ustvarjamo danes.

Pomen in opredelitev znanja, ki naj bi ga mladi potrebovali za lastno življenje in hkrati znanje kot sredstvo za doseganje skupnega dobrega in napredka družbe na več ravneh, t.j. gospodarstva, politike, sociale,...ni lahka naloga tako za kreatorje izobraževalnih vsebin kot izvajalce izobraževalnega procesa, posebno v času ko kopičenje informacij in vse hitrejši pretok le-teh sili posameznika v preokupiranost in hkrati svobodnejšo in fleksibilnejšo izbiro med široko ponudbo.

Če se vrnemo na začetek majhnih družb- lovskih in nabiralskih skupin v preteklosti, ki ne poznajo pisave, je bilo izobraževanje težko razlikovati od drugih vidikov življenja. Mladi ljudje so se naučili svojih spretnosti pretežno z vključevanjem v družbeno skupino. Neformalno znanje so pridobivali od odraslih s posnemanjem zgledov, ki so jim jih nudili. Fantje so se učili na lovskih pohodih s svojimi očeti, dekleta pa pri nabiranju in kuhanju hrane s svojimi materami.

Ko je družba postajala kompleksnejša-npr. v predindustrijskih družbah, so se počasi začele razvijati specializirane izobraževalne institucije s specializirano vlogo učitelja. Od začetne privilegiranosti oziroma rezerviranosti izobraževanja za maloštevilne sloje prebivalstva, npr. člane duhovščine, sinove bogatih, je formalno izobraževanje v času industrializacije postalo zagotovljeno tudi za množice.

Če se opremo na funkcionalistično teorijo sociologa Durkheima, ki je trdil da ima v kompleksnih družbah šola funkcijo, ki je ne morejo nuditi ne družina ne vrstniki in katera posameznikom nudi okolje, v katerem se nauči sodelovati s tistimi, ki niso niti njihovi sorodniki niti njihovi prijatelji, kar omogoča posameznikom učenje veščin, ki so nujne za sodelovanje s člani družbe kot celote v okviru družbenih pravil, lahko trdimo da šola kot institucija danes nima ne moči ne časa sama zagotoviti funkcije družbene solidarnosti, občutka pripadnosti in čuta za dostojanstvo.

Današnja družba je, nedavno le v strokovnih krogih, danes pa tudi v širši javnosti, označena kot družba znanja, ali družba temelječa na znanju, kar sporoča, da so informacije in znanje najpomembnejša vrednota današnjega časa. V družbi znanja bo znanje temeljni vir delovanja na vseh področjih. Zato bo ključno vprašanje, kako povečati količino in dostopnost do znanja. "V ospredje stopa poleg uradnega šolskega ter zapisanega znanja tudi neuradno, implicitno znanje, ki ga ljudje pridobivajo skozi življenje in delovno izkustvo, samoizobraževanje in krajše oblike neformalnega izobraževanja ter ga prenašajo drug na drugega v procesih socializacije, dela in neformalnega druženja" (Svetlik, 2004: 201).

Izobrazba tako postaja eden izmed ključnih dejavnikov v možnostih izbire, družbene mobilnosti in hkrati dejavnik tveganja.

Tako kot na strani oblikovalcev izobraževalne politike, se pojavlja pritisk tudi na ciljni skupini, t.j. mladih, kajti posebno v času dozorevanja in oblikovanja trdnejšega življenjskega stila, ter z vidika vedno bolj kompleksnih pojavov sodobnega sveta, morajo pridobiti čim več znanja. Za preživetje v sodobni globalni družbi se morajo naučiti širokega razpona znanj in razviti sposobnost kritičnega mišljenja. Izobraževanje danes ne pomeni le prenos znanja, temveč učenje vrednot, ki bodo tvorile temelj trdnosti v dinamični družbi, kajti človek brez teh ostaja izgubljen in zmeden.

Kot pravi Svetlik, postajata v pogojih globalne gospodarske konkurence in naraščajočega števila sprememb vse pomembnejša stalno učenje in hitrost uporabe znanja. Za uspešno delo in reševanje zasebnih problemov morajo ljudje znati odgovarjati ne le na vprašanja kaj in zakaj, temveč tudi kako in kdo (Svetlik, 2004: 200).

Novo tisočletje predstavlja številne spremembe, zato sem se za temo diplomske naloge, odločila ravno zaradi poudarjenega pomena izobraževanja in vzgoje mladih, ki predstavljajo osnovni temelj za razvoj nadaljnjih procesov na vseh ravneh družbe- gospodarstva, politike, sociale,...

Za oblikovanje družbe znanja je treba izobraževanje in raziskovanje bistveno dopolniti. V mislih imamo predvsem dopolnjevanje: informacij in znanja s kompetencami ; eksplicitnega znanja s tihim; faktografskega in reflektivnega s tehničnim in socialnim znanjem, temeljnega z aplikativnim in razvojnim raziskovanjem; ter posameznih faz ciklusa znanja (Svetlik, 2004: 200).

1.2 IZOBRAŽEVANJE IN POTREBA PO NJEM

Zaradi razvoja gospodarstva v zadnjih desetletjih se kot ena izmed posledičnih sprememb pojavlja tudi vloga izobraževanja in potrebna sprememba v izobraževalnih organizacijah.

Izobraževanje ljudi je nujno skozi vse življenje, kajti spremembe v družbi omogočajo, včasih pa terjajo nov način življenja. Soočenje z dejstvom, da prihaja do novih in novih odkritij in da se čas od odkritja do uporabe drastično krajša, nam bo omogočilo kvalitetnejšo zasnovo življenja za nas in naše potomce.

Spremembe v družbi so omogočile višjo kakovost življenja, uresničljivo željo po novih dobrinah, doživetja, spoznavanje sveta, avanture, večjo ekološko zavest, željo po prostem času in njegovo kakovostno preživljanje, različne vrste zabave, večjo individualnost posameznika,...

Bistvena značilnost družbenih sprememb v Evropi je razvoj civilne družbe. V večini evropskih držav je prišlo do socialne participacije na področju upravljanja javnih ustanov. To pomeni, da so zainteresirani predstavniki civilne družbe dobili možnost participacije pri upravljanju javnih ustanov, kot so šole, javni mediji, kulturne ustanove,...

Vse te družbene spremembe zahtevajo boljšo splošno izobraženost ljudi. Brez izobrazbe bi ljudje prišli v položaj, ko vseh družbenih pridobitev sploh ne bi mogli koristiti.

Nedvomno stalno izobraževanje postaja najpomembnejša komponenta ljudi v sodobnem času, ko se izobraževanje ne konča z zaključnim izpitom ali diplomo na katerikoli stopnji izobraževalnega sistema, izobraževanje v uspešnih družbah je vseživljenjski proces.

Človek zadovoljuje svoje osnovne potrebe preko dela. Dela premišljeno in se pri tem zaveda, da dela. O delu tudi razmišlja. Od živali se razlikuje po tem, da razmišlja kako zadovoljiti potrebe oziroma kako optimalno opraviti delo. Živalim so načini reagiranja, obnašanja in zadovoljevanja potreb že prirojeni, človek pa se mora oblik udejstvovanja in obnašanja šele naučiti. In učenje traja celo življenje.

Če človeško učenje 'hipotetično' opazujemo izključno kot "pripravo za zadovoljevanje življenjskih potreb", vidimo da niti ni moč govoriti izključno o vzgoji niti ne izključno o izobraževanju. Proces učenja za človeka namreč predstavlja:

- pridobivanje znanj, spretnosti, sposobnosti za obvladovanje načinov za zadovoljevanje potreb, kar predstavlja izobraževalno komponento učenja oziroma izobraževanja

- pridobivanje življenjskih in delovnih izkušenj, navad, razvijanje kritičnega odnosa do dela, dobrin, vrednot in okolja nasploh, kar predstavlja vzgojno komponento učenja oziroma vzgojo.

Prisotni sta obe komponenti, saj se človek oblik udejstvovanja in obnašanja uči in si jih tudi privzgoji. Brez teh dveh komponent sodobni človek ne bi mogel preživeti, niti ne bi bilo možnosti za razvoj tehnike in znanosti, ...

Izobraževanje poteka kot proces v formalnih oziroma institucionalnih oblikah, to je v izobraževalnih ustanovah in v neformalnih oblikah, ki bodo osrednja tema diplomske naloge v nadaljevanju.

Če poteka izobraževanje v formalni obliki, je usmerjeno k doseganju določenih ciljev: spoznavanje, vzgojno področje, psihomotorične sposobnosti. Cilji so operativno oblikovani, kar pomeni da je definirano, kaj naj bi udeleženec pridobil ob koncu izobraževanja. Prav tako so definirane metode pri preverjanju doseganja ciljev.

Cilji izobraževanja izhajajo iz družbenih in ekonomskih potreb, zaradi večje motivacije pa tudi iz potreb posameznega udeleženca izobraževanja.

Sistem formalnega izobraževanja sestavljajo javne šole, drugi zavodi, ki izobražujejo po javno veljavnih programih, ter druge izobraževalne ustanove namenjene izobraževanju mladostnikov in odraslih. Sistem izobraževanja zajema lestvica institucionalno organiziranega šolanja, in sicer od predšolske vzgoje, osnovne šole, srednje šole in fakultet univerze, ki se po Unescovi mednarodni klasifikaciji izobraževalnih sistemov organizacijsko, ciljno, vsebinsko, po možnosti prehoda vertikalno in horizontalno...razlikujejo po celem svetu, podobnost med njimi pa ostaja pri osnovnem šolanju - primarnem, ki je obvezno in financirano s strani države in pri srednjem - sekundarnem, ki ni obvezno, predstavlja pa prehod iz obveznega izobraževanja na univerzo.

Izobrazbene vrednote v vseh izobraževalnih sistemih temeljijo na splošnih kulturnih vrednotah, značilnih za posamezne svetovne civilizacije - evropske, ameriške, azijske,...in v odgovor na globalizacijske procese težijo k skupnim izobrazbenim vrednotam, ki bi zagotovili enake možnosti izobraževanja za vse družbene sloje in izboljšanje šolstva.

V Evropi se je pospešeno preurejanje strukture izobraževalnih sistemov začelo v osemdesetih in devetdesetih, kar je pripeljalo do demokratizacije in decentralizacije odločanja v vzgoji in izobraževanju, kar točneje pomeni uravnotežen položaj šole med državo in civilno družbo.

Večina evropskih držav v zadnjih letih doživlja velike strukturne spremembe na vseh ravneh - politike, gospodarstva, šolstva..., zato se iščejo najboljši pristopi k izobraževanju, ki bodo zagotavljali kakovost in tako dobili vlogo konkurenčnega tekmeča v svetovnem sistemu.

Značilnosti sprememb vseh izobraževalnih sistemov v Evropi so skupne, in sicer se podaljšuje šolska obveznost, širi se obseg skupnega šolanja za vso mladino, decentralizirajo odločanje in financiranje ter prenašajo upravne pristojnosti z države na območne enote in lokalne skupnosti. Hkrati se uvaja soupravljanje šol in izobraževanja, v katerem sodelujejo zastopniki staršev, gospodarstva in civilne družbe.

1.3 NEFORMALNO IZOBRAŽEVANJE

Monopol formalnega izobraževanja v preteklosti pri zagotavljanju znanja se v času korenitih družbenih sprememb se vedno bolj manjša oziroma kot je bilo omenjeno že v prejšnjem poglavju, doživlja korenite spremembe v strukturi in organiziranosti.

Izjemna kompleksnost sveta od posameznikov zahteva nenehno izpopolnjevanje, saj je njihovo mesto v družbi predvsem odvisno od njihovega znanja, kar pomeni da se učenje nikoli ne konča. Dejstvo je, da vseživljenjsko učenje postaja gonilo posameznika in družbe v celoti, ki pa v realnosti kljub zakonskim direktivam o vseživljenjskem učenju potrebuje še veliko napora in uskladitev, da bo polno zaživelo v praksi. Čas ko je bilo izobraževanje dejavnost otroštva in delo v domeni odraslih je mimo. Izobraževanje je na vseh stopnjah nepretrgan proces, ki nudi možnost učenja ljudem na katerikoli stopnji življenja.

Termin vseživljenjsko učenje zajema tako časovno kot vsebinsko komponento. Pod časovno komponento torej umeščamo dejstvo, da učenje poteka celo življenje, na katerikoli stopnji življenja, pod vsebinsko pa, da zajema širok razpon znanja, ki se ga učimo formalno, neformalno ali priložnostno.

Ponuja nam definicijo učenja kot konglomerata znanja, ki ga pridobivamo tako v družini, pri vsakdanjem delu, v prostem času,...in ne le v formalno določenih institucijah proizvodnje znanja (npr.šole).

Značilnost vseživljenjskega, večrazsežnostnega znanja je da se vlogi učenja in poučevanja prepletata in ju je moč spreminjati in zamenjevati kadarkoli in kjerkoli.

Ozaveščenost ljudi o tem, da danes šteje tudi znanje in učenje, pridobljeno izven politično določenih okvirov izobraževalnega sistema, ki ima v veliki meri moč nadzora in enosmernega uvajanja interesov nosilcev moči in mehanizem uradno usposobljenih profesionalcev na trgu gospodarstva, se z dostopnostjo informacij in promocijo drugačno pridobljenih znanj veča. K temu je pripomoglo tudi mnogo strokovnjakov, ki ugotavljajo da znanje, ki ga vsebuje šolski kurikulum, preprosto ne zadostuje več.

Vseživljenjsko učenje je pomembno pri ohranjanju civiliziranosti in kohezivnosti v družbi, v kateri se ljudje lahko razvijajo v aktivne državljane, se spodbuja njihova ustvarjalnost in ki jim nudi praktično pomoč da presežejo neugodni položaj (UK Department for Education and Skills 1999).

Negativno vrednotenje in izpostavljanje pomanjkljivosti formalnega izobraževalnega sistema pa je zaznati pri mladih, ki so kljub "nevednosti" v smislu starosti, glavni prejemniki in bodoči družbeni akterji, ki se morajo v času destrukcije prej veljavnih, tradicionalnih in stabilnejših družbenih temeljev soočiti z nešteti preprekami v času prehoda iz šole v delovno sfero, kar kaže tudi podatek o visoki brezposelnosti mladih po zaključenem šolanju. Brezposelnost mladih je v povprečju dvakrat večja od celotne brezposelnosti v Evropski uniji (Uradni list EU, 22.3.2006).

Raziskave Evropske komisije kažejo, da šole niso dovolj demokratične, da ne spodbujajo sodelovanja in ne zagotavljajo dovolj možnosti za učenje. Oviro pri izobraževanju pa predstavljajo še socialni in ekonomski dejavniki.

"Zaradi globalizacije dobivajo šolski sistemi več podobnih značilnosti, kurikularne preнове pa več skupnih problemov. Globalizirani šolski sistemi morajo delovati kakovostno. Morajo se znati odzivati na velike in hitre družbene spremembe in tudi pripravljati učečega na ustvarjalni spoprijem z njimi" (Židan, 2003: 314).

Skrivanje za tradicionalnimi načeli izobraževanja bo privedlo njihove izvajalce v še večjo krizo in okrepilo tiste, ki bi jih podredili diktatu kratkoročnih potreb industrije in trga dela. Celovit pristop k spremembam je priložnost, da se spremeni način poučevanja in večji poudarek nameni zaposljivosti mladih, onemogoči togost in prenatrpanost programov, namenjenih ozkim tradicionalnim poklicem, poveča priprava za delo in poudarek na učnih dosežkih učenca in izloči zastarele in učencu neprijazne metode poučevanja.

Prizadevanja za spremembe v izobraževanju se že kažejo v prestrukturiranju formalnih izobraževalnih sistemov, vendar je tu potreben dvom o končnem rezultatu, kajti strah pred preveliko fleksibilnostjo šolskega sistema na eni strani in s tem preveliko razdrobljenostjo in posledično večanjem družbenih razlik na drugi strani, ostaja.

Kot pravi Židan, je za razvoj izobraževalnih sistemov pomembno tudi doseganje kakovosti, tako v procesnem kot rezultatnem pomenu. Zato ne preseneča, da obstaja tako v našem družbenem, kot v evropskem prostoru večji interes za kakovost v izobraževanju ter edukaciji. Profesorji morajo, v svojih konkretni pedagoški praksi, pri svojem delu stalno kazati visoko kulturo profesionalizma, to je kar najboljšo tako imenovano »pedagoško odličnost«. Samo tako so (bodo lahko) za mlade zanimivi (Židan, 2004: 41).

Za uresničitev družbe znanja se mora le-ta na področju izobraževanja odpreti do okolij, za katera izobražuje. Sicer se vrti v ozkem krogu sterilnega šolskega znanja. Odpiranje pomeni vključevanje študentov v bodoče delovno okolje, vključevanje strokovnjakov iz tega okolja v pripravo programov in v izvajanje pedagoškega procesa, vključevanje pedagogov v prakso skozi raziskovanje, svetovanje in reševanje praktičnih problemov, posodabljanje programov z zgledovanjem po drugih šolskih okoljih in podobno (Svetlik, 2004: 205).

Menim, da je tu potrebna miselna prevzgojitev, ki bo opogumljala ljudi k vrednotenju institucij in dela neformalnega izobraževanja in dajala protiutež kopičenju znanja na papirju, ki ima še vedno prioriteto vlogi tako v teoriji kot v praksi.

"Nonformal education has been discovered as more likely to deliver development goods than the traditional panoply of primary, secondary and tertiary institutions." (Patel, 1990:12)

Neformalno učenje po definiciji ostaja izven šol, univerz, centrov za usposabljanje ter se nanj gleda kot 'neresnično' učenje in zato ostaja podcenjeno.

Da bi postalo učenje učinkovitejše potrebujemo holističen pristop k izobraževanju, kar pomeni, da se medsebojno prepletajo različni izobraževalni kanali: formalni, neformalni in priložnostni (Evropska komisija, 2002:46).

Svet EU in predstavniki držav članic, ki so se sestali v okviru Sveta EU o izvajanju Evropskega pakta za mlade marca 2006 so ugotovili, da je kljub določenemu doseženemu napredku potrebno izboljšati razmere za zaposlovanje mladih s krepitvijo zaposljivosti in podjetništva ter podporo pri prehodu iz šolanja v zaposlovanje, zmanjšati število oseb, ki šolo zapustijo prezgodaj in razvijanjem tesnejšega sodelovanja glede preglednosti in priznavanja vrednosti neformalnega in priložnostnega učenja.

Evropska unija je za pomen neformalnega in priložnostnega učenja ter mobilnosti mladih izdelala podporne instrumente kot sta program „Mladina“ in prihodnji program „Mladi v akciji“ 2007–2013, da se mladim pomaga pri razvoju širokega obsega spretnosti in veščin.

V nadaljevanju bom razdelala glavne značilnosti neformalnega izobraževanja, skušala odgovoriti na razloge za povečanje pomembnosti le-tega v sodobni družbi ter opredeliti iniciative Evropske unije k spodbujanju in oblikovanju programov, posebno prostovoljstva in njihovo povezanost in vlogo na mednarodni ravni.

1.3.1 DEFINICIJA NEFORMALNEGA IZOBRAŽEVANJA

Neformalno izobraževanje kot izobraževalni fenomen ni popolnoma nov, saj so obstajale številne izobraževalne dejavnosti mnogo pred vpeljavo šolskih sistemov, tako v razvitih kot nerazvitih državah. Kljub temu se je termin neformalno izobraževanje pojavil nedolgo nazaj. Po mnenju Ahmeda (1983) in LaBelle-a (1982) se je pojavil sredi šestdesetih let 20.stoletja (v Patel, 1990:10). Originalno je termin predstavljal oporekanje tipu izobraževanja, ki naj bi bil alternativen ali komplementaren.

„Neformalno izobraževanje je vsaka organizirana izobraževalna dejavnost zunaj formalnega sistema- pri tem ni pomembno ali deluje samostojno ali kot pomemben del neke širše skupnosti, ki je namenjena izbranim učencem in zadovoljuje določene učne smotre" (Jelenc, 1994:56).

Dejansko jasna definicija neformalnega izobraževanja še vedno ne obstaja. Vzrok temu lahko najdemo v širokem razponu programov; od tistih za pridobivanje vsakršnih znanj, izkušenj, spretnosti, razvijanje sposobnosti, spreminjanje osebnosti, načel, pogledov,...,do programov organiziranega, namenskega izobraževanja. Strokovnjaki se pri definiciji opirajo na pojem formalnega, ki predstavlja nasprotje neformalnemu- manj strukturirano, organizirano..

Sahlberg (1999) neformalno izobraževanje opredeli kot organizirane in polorganizirane izobraževalne aktivnosti, ki potekajo izven strukture in rutine formalnega izobraževalnega sistema. S takšno definicijo zaobseže široko paleto neformalnih znanj, hkrati pa upošteva ključne kriterije razlikovanja med formalnim in neformalnim, kar je pogoj za natančno in jasno razmejitev pojmov (Fras, 2002:18-23).

Kljub nejasnostim glede definicije pa je neformalno izobraževanje seveda obstajalo že veliko prej. Praksa le-tega je stara toliko kot sama družba, vključno z npr. obredi prehoda iz otroške dobe v odraslo. Novejše oblike izobraževanj imajo korenine večinoma v potrebi po iskanju načinov za zadovoljitev specifičnih potreb- npr. boljše varčevanje, boljša higiena ali druga aktualna vprašanja, kar danes razumemo kot neformalna izobrazba.

Strokovnjaki za opredelitev vrste izobraževanja najpogosteje uporabljajo naslednje kriterije:

- Prostor izobraževanja: formalno izobraževanje poteka v šoli, neformalno izven nje
- Forma organiziranosti: razlikovanje glede tradicionalnosti metod dela ter stopnje strukturiranosti. Metode neformalnega učenja so neklasične in inovativne v

primerjavi z metodami formalnega učenja- učenje skozi delo, timsko delo, aktivno sodelovanje, diskusije,..

- Neformalno izobraževanje je fleksibilnejše, skozi potek se lahko spreminja glede na potrebe posameznikov in se prilagaja ciljem.
- Namernost: omogočiti ljudem osebni razvoj, spodbuditi njihovo samozavedanje, jim zagotoviti razvijanje novih veščin, pripravljenost za spremembe, kritično razmišljanje in aktivno delovanje v družbi oziroma aktivne participacije
- Prostovoljna narava izobraževanja: Odprtost za vse in svobodno vključevanje vanj.
- Način potrditve izobraževanja, ki je temeljno merilo za razlikovanje posameznih področij izobraževanja

Med vsemi kriteriji ostaja kriterij načina potrditve izobraževanja najbolj verodostojen in otipljiv, vendar pogled pod površje razkriva problematiko tudi tega kriterija, saj z upoštevanjem le tistih programov, ki vodijo do določene stopnje izobrazbe in so verificirani s strani države, jasno kaže na monopolnost državnih organov.

Po besedah Sahlberga je težko raziskovati in promovirati pomen fenomena, ki nima splošno sprejete definicije, saj le-to kaže da ne vemo točno, o čem sploh govorimo.

Po definiciji Unesca neformalno učenje zajema tiste učne aktivnosti, organizirane izven formalnega izobraževalnega sistema. V različnih kontekstih neformalno učenje pokriva tiste učne aktivnosti, ki skušajo izboljšati odraslo pismenost, osnovno izobrazbo otrok in mladine, ki so ostali izven šolskega sistema, življenjske veščine, delovne veščine in osnovno kulturo. Te aktivnosti imajo ponavadi jasne cilje učenja, vendar variirajo v trajanju, v zagotavljanju certifikatov osvojenega znanja in v organizacijski strukturi.

Neformalno učenje kot metoda učenja je osredotočena na učenca in ne na predmet oziroma učbenik. Pri tem se uporablja mnogo interaktivnih metod, kjer učenec v nasprotju s pasivnim sprejemanjem informacij, lahko aktivno sodeluje pri gradnji svojega znanja in veščin. Učenec pridobiva znanje z delovanjem (learning by doing) in eksperimentiranjem, kar omogoča da je učenje bližje realnosti kot nasprotje golemu poslušanju in branju.

Evropska komisija pri definiciji dodaja še perspektivo učenca, s katere je učenje namerno, namensko. Oblikovalci učnega procesa preskrbijo stimulatívne situacije, ki učenca spodbudijo k novim pogledom in znanju. Poleg tega olajšajo in optimizirajo učenje skozi konstruktívno, dvosmerno komunikacijo (vprašanja,...). Neformalno učenje se ne osredotoča le na rezultat, končni produkt učnega procesa, ampak teži k njegovi odprtosti, pri čemer je odnos med

učencem in "učiteljem" enakovreden. Učenec ima pravico do delanja napak in način kako učenje poteka, je pomembnejši od rezultatov.

V situaciji neformalnega učenja med odraslimi in mladimi osebami, med vrstniškimi skupinami, bi mladi učenci morali imeti priložnost usmerjanja učenja v skladu z njihovimi potrebami. Ponavadi je neformalno učenje postavljeno v sfero prostega časa ali počitka, kar mu daje značaj neobveznosti in mladi pri tem sodelujejo prostovoljno. Pri tem ni vnaprej določenega in vsiljenega kurikulumu, ki mora ob zaključku izobraževanja biti preverjen za pridobitev diplome. Vendar to ne pomeni, da neformalno učenje ni načrtovano. Tudi osebni razvoj in razvoj veščin, sposobnosti je lahko ocenjevano, dokumentirano in prepoznavno.

Vprašanje, ki se zastavlja pri razlikovanju formalnega in neformalnega učenja, je tudi kakšna znanja torej ponuja neformalno učenje.

Medtem ko formalno izobraževanje poudarja učenje tradicionalnih (šolskih) vsebin, se neformalno izobraževanje bolj osredotoča na pridobivanje praktičnih znanj preko dela, pridobivanje veščin in znanj za razvoj posameznikove osebnosti,..., vpliva tudi posameznikov sistem vrednot. Gre za zelo fleksibilne oblike izobraževanja, kar je ena od pomembnih prednosti v primerjavi s formalno izobraževalno sfero (Fras,2002:24-25).

Idejo neformalnega izobraževanja zasledimo v mnogih zakonskih aktih različnih nacionalnih in mednarodnih organov. K prizadevanju za globalno izobraževanje v okviru Evropske strategije so se na kongresu leta 2002 v Maastrichtu, obvezale vse države članice Sveta Evrope, s čimer naj bi prispevale pri izvajanju Svetovnega vrha o trajnostnem razvoju in sodelovale pri pripravah na Desetletje Združenih narodov za izobraževanje o trajnostnem razvoju, ki se je začelo leta 2005. Glavne točke tega kongresa so bile poleg temeljne ideje o globalnem izobraževanju še:

povečana podpora ministrstev za razvojno sodelovanje, zunanje zadeve, trgovino in okolje, predvsem pa ministrstev za šolstvo, da se zagotovi polna vključitev formalnega in neformalnega izobraževanja v vse stopenjske učne načrte;

To kaže na pomen neformalnega izobraževanja na mnogih ravneh: od socialne vključenosti, medkulturnega učenja, izobraževanje o razvoju, človekovih pravicah, sonaravnosti, miroljubnosti in preprečevanju spopadov ter medkulturno izobraževanje, ki so vse globalne dimenzije izobraževanja o državljanstvu.

Neformalno učenje torej spodbuja in omogoča vseživljenjsko učenje, osebni razvoj, večjo zaposljivost, aktivno državljanstvo, civilno družbo in demokracijo, mir, prenos osnovne etike in morale, učenje kulturnih, spiritualnih in estetskih vrednot.

Neformalno izobraževanje postaja pomembna vsebina tako pri oblikovanju državnih politik in hkrati politik mednacionalnih odnosov, pri čemer je za kakovost in sooblikovanje skupnega prostora v času globalizacije vitalen del vsak posameznik skupine mladih, kajti le-ti bodo v prihodnosti oblikovali svet in koristili pozitivne odločitve sedanjosti. Pri tem se politika osredotoča na podporo dejavnemu učenju in spodbujanju razmišljanja, pri katerem dejavno sodelujejo tako učenci kot učitelji. Poudarja in spodbuja različnost in spoštovanje mnenja drugih ter učence navaja k izbiri v njihovem lastnem kontekstu glede na globalni kontekst. Vsekakor ima neformalno izobraževanje temeljne prednosti pred formalno izobrazbo in je zaradi teh posebej primerno za mlade, ki šele okušajo svet odraslosti.

1.3.2. IZVAJALCI NEFORMALNEGA IZOBRAŽEVANJA IN OBLIK

V kontekstu novih razvojnih strategij, se je neformalno izobraževanje umeščalo kot primernejši način zagotavljanja potreb populacije, posebno za ljudi na ruralnih področjih, ki so delali v tradicionalnih sektorjih in s ciljem poučevanja ljudi o izboljšanju njihovih osnovnih ravni obstoja in standardov prehrane in splošnega zdravja. V primerjavi s formalnim izobraževanjem je bil ta način učinkovitejši pri reševanju realnih problemov revnih, ki so nekoč predstavljali 70-80% populacije. Ker proces neformalnega izobraževanja zahteva sodelovanje uporabnikov pri določanju narave in vsebine programov izobraževanja, lahko rečemo da bo vedno osredotočen na potrebe in prioritete skupnosti, kar bo pripomoglo k večjemu napredku. Po besedah Malcolma Adiseshiaha je neformalno izobraževanje moč ljudi- moč spremeniti družbo in narediti korak na poti pravičnosti, tolerance, razumevanja in dobrotelčnosti (Fordham, 1980:7).

Pomemben aspekt neformalnega izobraževanja je torej njegovo mesto v družbenem kontekstu. Vključuje ljudi, ki delujejo vzajemno in sodelujejo v kritični razpravi. Ljudje se učimo drug od drugega in ustvarjamo pogled nase v svetu z opazovanjem, vpraševanjem in mišljenjem o obnašanju drugih.

Čeprav se neformalno izobraževanje osredotoča predvsem na razvoj posameznika kot sredstvo za doseganje osebne rasti, je neizogibna vključitev političnih in socialnih mrež, kar

omogoča spremembo na ravni družbe in organizacije. Za izboljšanje oziroma zmanjšanje neenakomerne porazdelitve moči in zlorab, je potrebno ozaveščanje prikrajšane skupine in njenih posameznikov, da izrazijo svoje interese in vplivajo na odločitve. Za dosego tega potrebujejo dostop do informacij in možnost podpore, kar jim lahko omogoči povezovanje in vključitev v trdnejše socialne mreže - npr. prostovoljne organizacije in preko katerih razvijejo svoje potenciale, delijo in primerjajo svoje izkušnje, se učijo novih veščin in se organizirajo na temeljih skupnosti. Ustvarjanje mrež ima namen združiti ljudi s podobnimi idejami, interesi in jim omogočiti komunikacijo in sodelovanje pri reševanju določenih skupnih problemov. Na lokalni ravni tako npr. aktivnosti skupine dosežejo, da osebni problemi posameznikov odsevajo širše primere vzrokov in posledic, ki izvirajo iz ekonomskih ali političnih faktorjev.

Proces transformiranja osebnih težav na vprašanje javnosti je ključ do družbenih sprememb. Študije o skupnostih in prostovoljnih organizacijah poudarjajo pomembnost socialnih mrež pri njihovi formaciji in vzdrževanju, kar je dejstvo, ki je pogosto spregledano pri vlagateljih in managerjih (Milofsky 1988; Chanan 1992 v Richardson, 2001:115). Neformalno izobraževanje izvajajo tako posamezniki (npr. mladinski delavci) kot skupnosti in organizacije na lokalni, regionalni, nacionalni in mednarodni ravni.

Uveljavljeno umeščanje neformalnega izobraževanja v mladinske organizacije, nevladne organizacije oziroma v izobraževanje, ki poteka v okviru različnih mladinskih aktivnosti, izpušča ostale oblike njegovega širokega področja delovanja, če upoštevamo razpršenost glede na čas, prostor in način izvedbe. Le-to lahko poteka kot komplementarno formalnim izobraževalnim institucijam- npr. študijski krožki, ure plesa, petja,...v knjižnicah, športnih centrih, stanovanjskih skupnostih,...

V diplomski nalogi me zanimajo organizacije, ki se posvečajo vključevanju mladih v prostovoljstvo in promociji neformalnega izobraževanja, zato se bom v nadaljevanju posvetila nevladnim, neprofitnim prostovoljnim organizacijam.

V Sloveniji namreč od vseh izvajalcev izobraževanja kar 21% tega izvajajo neprofitne organizacije, zato njihova vloga le ni tako majhna, kljub temu da primarno nimajo statusa izobraževalne institucije.

Z razširjanjem Evropske unije postaja pomemben akter izobraževanja tudi neprofitni, prostovoljni sektor. Kot že omenjeno v prejšnjem delu, postaja vzgoja demokratičnih

državljanov v času globalizacije vedno bolj potrebna. Kajti vzgoje mladih v kulturni, socialni raznolikosti same državne institucije tega ne zmorejo zagotoviti. Potrebni so drugačni prijemi, ki bodo mladim zagotovili vero v trdnejše temelje, kot je skrb za skupnost, sprejemanje drugačnosti, enakopravnosti in vzpostavljanje večje pravičnosti za vse..., zato prostovoljne organizacije predstavljajo vmesne, intermediarne organizacije med državo in civilno družbo.

2. PROSTOVOLJNE ORGANIZACIJE

Prostovoljno delo so pojavi, v katerih civilna družba udejanja svoj prispevek k izboljšanju kakovosti življenja, uveljavlja svoje ideje in postaja sooblikovalec svojega socialnega, pa tudi naravnega okolja. Glede na ustanovitelja vse neprofitne organizacije delimo na vladne neprofitne organizacije, ki jih ustanovi vlada, in nevladne organizacije, ki jih ustanovijo drugi subjekti.

V nadaljevanju me bodo zanimale predvsem zasebne neprofitne organizacije, s poudarkom na društvih in zasebnih zavodih, ki se ukvarjajo z izobraževanjem. Pri nas delež teh ostaja daleč za ostalimi evropskimi državami, saj je teh le 2% med najštevilčnejšimi društvi (Kolarič, 2003:54).

Mednarodna raziskava (John Hopkins Comparative Project, 1998, v Kolarič, 2003:53) je pokazala tudi nizko stopnjo zaposlenosti v NVO v Sloveniji, ki je 0,7% glede na stopnjo profesionaliziranosti. To jo uvršča v skupino držav s slabo razvitim nevladnim sektorjem, zato je potrebno še veliko truda in ureditev pravnega statusa teh organizacij, kar jim bo omogočilo boljše povezovanje tudi izven državnih meja.

Obvezo k prizadevanju za izboljšanje prostovoljnih aktivnosti vseh članic Evropske unije zasledimo v mnogih pravnih aktih. Na zasedanju Sveta Evropske unije leta 2004 na temo Izobraževanje, mladina in kultura zasledimo tudi sklep o prizadevanju za širitev in promocijo aktivnejšega učenja mladih, ki bi bilo bolje osredotočeno na potrebe civilne družbe z vključevanjem mladih v prostovoljne aktivnosti in njihovo vključenost v kulturne, športne in rekreacijske aktivnosti in uzakoniti njihovo delo glede na potrebe trga dela.

Za nadaljnjo razlago prostovoljstva mladih in s tem povezano transnacionalno mobilnost je potrebna opredelitev neprofitnih organizacij, ki se ukvarjajo z izobraževanjem in prostovoljstvom mladih. Te bomo primerjali z organizacijami Evropske unije in nekaterih v Veliki Britaniji.

Pred obravnavo prostovoljstva mladih kot oblike neformalnega izobraževanja bom predstavila strukturno in formalno pravno umestitev organizacije v družbeni prostor, ki zagotavlja prostovoljno delo. Umestitev se mi zdi potrebna za lažje razumevanje vloge in pomena prostovoljstva v današnji družbi, saj le-ta ne obstaja kot samostojni, od drugih sfer neodvisen del, temveč se oblikuje, obnavlja in razvija s pomočjo ostalih sfer v družbi; države, skupnosti, trga.

Prostovoljne organizacije ali zasebne neprofitne organizacije sodijo v koncept tretjega sektorja, ki ga bom predstavila z vidika pogosto uporabljene teorije države blaginje, za katero je značilno, da vsem državljanom zagotavlja osnovne socialne pravice, ki so podlaga za socialne storitve in za zadovoljevanje socialnih potreb.

Država blaginje deluje po načelu socialne države in se legitimira skozi načelo temeljnih družbenih enakosti pri zadovoljevanju socialnih pravic (vzgoja in izobraževanje, kulturni standard, zdravstveno varstvo in skrb za posebne kategorije prebivalstva kot so enostarševske družine, brezposelni, upokojenci, invalidi in tako dalje).

Deluje na področju dejavnosti, ki so skupnega pomena za družbo. Po fazi industrijske revolucije je bila podpora države blaginje na področju socialnih storitev zadostna. Značilni strategiji sta bili: kompenzacijska interventna strategija svobodnemu trgu (neposredna oskrba vseh državljanov z javnimi dobrinami na osnovi splošne obdavčitve) in proaktivna strategija, ki je predvidevala razvoj socialnih problemov in proaktivno delovanje pri njihovem reševanju. Le-ta se je uresničevala skozi zaščitno zakonodajo v sferi dela, potrošnje, stanovanjske politike, skozi zagotavljanje infrastrukturnih dobrin na področju izobraževanja, zdravstva, prostega časa, kulture, športa (delno po Ovsenik M., Ambrož M., 1999: 47).

Država blaginje torej predpisuje, organizira in producira družbene dejavnosti. Bistvene funkcije, ki sodijo v civilno družbo so prešle v državne roke. V začetku 70. let se znajde država blaginje v krizi in doživi svoj vrh v začetku 80.let, kar je bilo povezano z upočasnjeno ekonomsko rastjo in s strukturno krizo. Pomanjkanje virov za zadovoljevanje socialnih potreb, ki so bile posledica energijskih in strukturnih kriz in rast stroškov države blaginje v 70., 80. letih je resno načela socialne programe, katerih storitev je pričela padati, zaradi monopola pa je država dušila privatne iniciative na področju socialnih programov; primer je bil nadzor države nad prostovoljnimi organizacijami.

Država je zapolnila prostor civilne družbe, zato so zamrle nove in sveže ideje o tem, kako organizirati družbo blaginje. Nekateri so zagovarjali prenos funkcij države na nedržavne institucije, družino, prostovoljne organizacije, na organizacije v privatnem sektorju,

individualne uporabnike. Namen prenosa nekaterih funkcij države blaginje na civilno družbo je bil v krepitvi družbe blaginje (Rus, 1993:22 v Ovsenik M., Ambrož M., 1999: 57).

Istočasno s krizo države blaginje se je pojavil koncept pluralnega sistema blaginje, v katerem imata neprofitno - volonterski sektor in neformalni sektor enakovredno vlogo javnemu in profitnemu. Vsi sektorji so med seboj povezani, komplementarni in sodelujoči.

Pri tem je bilo bistveno razumevanje delovanja družbenih sistemov kot samoorganizirajočih, samoproduktivnih sistemov in ne strukturno determiniranih sistemov države blaginje.

Poudarja se decentralizacija, participacija in lokalne skupnosti pri zagotavljanju storitev. Nedržavni sektorji postanejo vir za izrabo novih možnosti za zagotavljanje storitev in inventivni vir za nove in drugačne načine prepoznavanja potreb ljudi in spodbujanje novih načinov izražanja potreb.

Prepletenost sektorjev pluralnega sistema blaginje se je z razvojem globalnega okolja še povečevala, posledično se je razvil koncept mešane blaginje, ki je kombinacija med formalnim in neformalnim, med javnim in privatnim in med profitnim in neprofitnim. Po Abrahamsonu se rešitve kažejo v razmerjih v shemi: trg - država - civilna družba (pri nekaterih avtorjih je to sfera skupnosti) oz. koncept trikotnika blaginje, ko se del javne blaginje na eni strani prenaša na trg, na drugi strani pa na civilno družbo - npr. prostovoljne organizacije, skupine za samopomoč,...Med tema dvema poloma je fazni prostor, ki se hitro spreminja in je nedostopen zadovoljivi strukturni in organizacijski klasifikaciji. Blaginja posameznika zavisi od obsega in kombinacij povezav s temi tremi stebri osebne varnosti ali sferami. Za vsako od teh sfer je značilen poseben način in instrument preko katerih zagotavljajo vir blaginje: instrument trga je denar, instrument države je moč, instrument civilne družbe pa je solidarnost. Trg je privatni profitni sektor, država je javni sektor in civilna družba je neformalni sektor (Kolarič, 1997).

Privatni neprofitni sektor vedno bolj polni prostor med formalno in neformalno sfero tudi v slovenskem sistemu blaginje, ki je bil dolgo časa prezrt in podcenjen kot sfera sistema blaginje. V globalnem smislu so med organizacijami velike razlike, ki so zgodovinsko, kulturno, ideološko, ekonomsko in geografsko pogojene (Salamon, 1992).

Kritika sodobnih družb je v družboslovju izzvala potrebo po umestitvi zasebnih neprofitnih organizacij v družbeni prostor, kateremu so poleg treh sfer (država, trg, skupnost) dodali še četrto-sfero civilne družbe (po Kolarič, 2002:16), ki predstavlja del družbenega prostora, ki je vmes med temi sferami; je vmes med gospodinjstvom in državo, drugačen od trga ter ponuja možnost za usklajeno ravnanje in samoorganiziranje.

Temeljna značilnost vmesne sfere je hkratna zaprtost in odprtost v odnosu do drugih sfer, kar določa tudi glavne značilnosti v njej: neprofitnost, zasebnost in formalnost.

Za umestitev in pojmovanje vmesne sfere je veliko različnih konceptov, kar je posledica nenatančne opredelitve na teoretski ravni, zato naj omenim le nekatere oznake za četrto sfero: Formaliziran sektor prostovoljnih organizacij, prostovoljne asociacije ali neprofitne organizacije, ki so empirični izraz sfere civilne družbe.

Po mnenju nekaterih strokovnjakov (Salamon, Anheier in drugi, 1998) so te organizacije vse do 90-ih predstavljale "izgubljene kontinente" na zemljevidih sodobnih družb. Razlogi za povečano zanimanje strokovnjakov so bili že omenjen dvom v sposobnost države kot institucije in naraščajoči dvom v neoliberalni konsenz, ki je bila osnova oblikovanja ekonomske politike v zadnjih dveh desetletjih.

Pomen neprofitnega sektorja v zadnjih letih torej močno narašča, predvsem zaradi krize države blaginje in potrebah po kakovostnejših storitvah. V središče pozornosti prihajajo kvaliteta življenja in življenjski slog, demokratične pravice, poudarjanje potrebe po rehumanizaciji človeške družbe in človekoljubnost. Možnosti za spremembe človeške družbe v prihodnosti vidi tudi Giddens v razvoju civilne družbe neodvisnih, odgovornih posameznikov, skupaj s prestrukturiranjem socialne države in socialne odgovornosti ekonomije.

Razlogi za nastanek tretjega sektorja so torej zgodovinski, tržni, birokratski, poleg teh imajo organizacije pomembno vlogo pri uresničevanju pluralizma in demokracije v družbi ter zagotavljanja solidarnosti med ljudmi.

Pomembnost obstoja organizacij tretjega sektorja kaže ameriška družba, saj vsak drugi odrasel Američan služi kot prostovoljec v tretjem sektorju in opravi najmanj tri ure prostovoljnega dela na teden, kar poudarja zavedanje Američanov, da je zmožnost države omejena in da organizacije tretjega sektorja naredijo veliko več kot samo to, da zadovoljujejo osnovne potrebe ljudi.

Organizacije tretjega sektorja namreč ne proizvajajo izdelkov in storitev, ki jih je mogoče neposredno prodati na trgu, temveč je rezultat njihovega dela spremenjena kvaliteta življenja človeka: ozdravljen človek, priložnost za razvoj otroka, ohranjeno okolje, višja stopnja humanosti v družbi in spoštovanje človekovih pravic, enakost priložnosti.

2.1.Značilnosti neprofitnih organizacij

Poleg fleksibilnosti, ki je največja prednost pri prepoznavanju in zadovoljevanju potreb, je za njih značilno še naslednje:

- preglednost in javnost delovanja
- vodilno načelo njihovega delovanja je motivacija
- racionalna izraba virov
- odnosi temeljijo na sodelovanju in ne na tekmovalnosti
- vitalnost in k ciljem usmerjene organizacije
- prioriteta je kakovost njihovih storitev
- ažurnost storitev in strukture organizacije
- izboljšava in uporaba novih načinov dela je stalnica

Pojmovanje tretjega sektorja se pojavlja različno: neprofitni sektor, dobrodelni sektor, volonterski sektor, nevladne organizacije, pri čemer kljub strukturnim organizacijskim spremembam njihovo poslanstvo ostaja nespremenjeno.

Neprofitni sektor ustreza pojmovanju organizacij v ZDA in Veliki Britaniji, ki deluje neodvisno od države.

Nekateri ameriški teoretiki vidijo neprofitno organizacijo kot kolektivno obliko prostovoljnega udejstvovanja posameznikov in kot sredstvo za doseganje skupnega cilja brez prisilnega in odplačnega delovanja (delno po Connors, 1988 v Ovsenik M., Ambrož M., 1999: 104).

Za evropske države je značilna uporaba pojma nevladne organizacije, najbolj univerzalen pa volonterski sektor. V Sloveniji se deli še na ekonomski/gospodarski ali družbeni/negospodarski sektor, zato je za razumevanje kompleksnejšega sistema potrebna uporaba štirih pojmov: vladni oz.javni sektor, profitni oz.komercialni, nevladni oz. neprofitni in neformalni sektor.

Pri obravnavi različnosti organizacij, ki se pojavljajo med trgom in državo, smiselno lahko zajamemo naslednje skupne značilnosti: niso ustanovljene od države, niso komercialne, imajo lastna pravila delovanja, so samostojno vodene in njihov namen ni ustvariti dobiček. So organizacije, ki proizvajajo dobrine in storitve v javno dobro, so fleksibilne in učinkovite.

Slovenski avtorji uporabljajo za celoten spekter organizacij: društva na številnih področjih, športni in drugi klubi, poklicna in poslovna združenja, centri za usposabljanje in zaposlovanje,

organizacije za varstvo človekovih pravic,...oznako zasebne neprofitno-volonterske organizacije, kar pomeni da delujejo v javno koristne namene in v skupno dobro svojih članov, pri čemer so izključene javne neprofitne organizacije.

V Sloveniji pod pravno formalne oblike zasebnih neprofitnih prostovoljnih organizacij spadajo podjetja, zavodi, ustanove in društva. Najštevilčnejša med njimi so društva, saj ostale potrebujejo za svoje delovanje večja materialna sredstva in profesionalno delovno silo, zato se tudi počasneje razvijajo. Največji delež društev deluje na športnem in rekreacijskem področju (32%), potem na področju kulture in umetnosti (13%), najmanj pa jih je na področju izobraževanja in raziskav (2%).

2.2.Definicija tretjega sektorja

Salamon in Anheier (1992) sta tretji sektor definirala s štirimi različnimi tipi:

1. legalna definicija:

zapisana je v pozitivnem pravu, s katero država ureja delovanje neprofitnih organizacij

2. ekonomska definicija:

v tretji sektor spadajo neprofitne organizacije, ki večji del svojega dohodka dobijo s članarino in donacijami

3. funkcionalna definicija:

v tretji sektor spadajo organizacije, ki producirajo storitve v javno dobro

4. strukturno-operacionalna definicija: uvrščanje organizacij, ki so

- Formalno ustanovljene
- Privatne oz.zasebne in nevladne glede na ustanovitelja (lahko jih financira tudi država)
- Neprofitno distributivne - dobiček uporabijo za uresničevanje svojega poslanstva

- Samostojno vodene in upravljane
- Prostovoljne in volonterske - prostovoljno delo pri izpeljavi dejavnosti in vodenju

Neprofitne organizacije delujejo v splošnem družbenem interesu, njihov namen je trajno zagotavljati storitve in dobrine, ki so pogoj za uspešno delovanje družbe kot celote, njenih podsistemov in posameznega človeka in niso ustanovljene zaradi ustvarjanja dobička (Abrahamsberg, 1998:111).

Splošni družbeni interes pomeni da rezultati (dobrine, storitve) vseh ravnanj koristijo vsem, ne glede na sposobnost ali voljnost sodelovanja posameznikov in le-ta je lahko operacionaliziran kot javni in kot skupni interes, pri čemer so organizacije, ki delujejo v javnem interesu lahko tako javne (s strani javnih avtoritet ustanovljene) kot zasebne (ustanovljene s strani fizičnih in pravnih oseb) neprofitne organizacije. Zasebne neprofitne organizacije pa so le tiste, ki uresničujejo skupni interes (članov skupine samopomoči, društva, kooperative,...).

Poudariti pa je potrebno, da pod pojem javni spadajo tako profitne kot neprofitne organizacije, ki jih je lahko ustanovila država ali ima na njih določen vpliv.

Organizacija javnih služb je odvisna od konkretne državne politike in pravne ureditve, pri čemer Slovenija sledi kontinentalnemu evropskemu pravnemu modelu organiziranja javnih služb in za razliko od ameriškega in angleškega modela naša zakonodaja ureja organizacijske oblike, delovanje in upravljanje teh organizacij.

Identifikacija različnih tipov organizacije predstavlja tako kot pojmovanje velik problem, saj je njihova raznovrstnost ogromna. Strokovnjaki so uporabili primer tipologije na podlagi štirih kriterijev:

- kriterij smisla, misije: profitne ali neprofitne
- kriterij ustanovitelja: vlada ali zasebna fizična/pravna oseba
- kriterij formalno pravnega statusa: delovanje v javnem ali skupnem interesu
- kriterij izvajalca aktivnosti: zaposleni profesionalci, volonterji ali profesionalci in volonterji

Ker se tema diplomske naloge nanaša na izobraževanje v prostovoljnih organizacijah, se podrobnejši razlagi tipov in klasifikacij tu ne bom posvečala, saj me bolj kot struktura

organizacij zanima pomen teh organizacij, njihovi uporabniki in iniciative na področju prostovoljstva na lokalni, nacionalni, globalni ravni. Naj dodam le, da se zasebne neprofitno-volonterske organizacije razvrščajo po ICNPO (International Classification of Nonprofit Organizations) klasifikaciji glede na področja: kulture, rekreacije, izobraževanje, zdravstva, zaščite okolja, lokalne skupnosti, mednarodno delovanje, religije, ...

2.3 FUNKCIJE NPO

NPO so zaradi svoje enkratne pozicije zunaj sfere trga in zunaj sfere države, majhnosti in fleksibilnosti, ter zaradi sposobnosti, da prevedejo iniciative posameznikov v javno oziroma skupno koristne namene, strateško pomemben partner pri zagotavljanju srednje poti v razvoju sodobnih družb (Kolarič, 2002:7), saj dopolnjujejo ali izvajajo splošne koristne funkcije, ki jih organi oblasti in organizacije ekonomske sfere niso zmožne opraviti.

Temeljne funkcije, ki jih opravljajo NPO v družbi so (Urad za mladino, 2003:7):

– Glas državljanov:

Zmožnost državljanov da vplivajo na sprejemanje odločitev na različnih ravneh odločanja. Neprofitni sektor spodbuja participacijo državljanov in omogoča vstop v procese odločanja s civilnim dialogom, zagovorništvo, zastopništvom,...Preko delovanja NPO se posameznikom, skupinam omogoča slišnost njihovega glasu in le-ti prevzemajo vlogo "psov čuvajev" v odnosu do novih odločitev vlade in profitnega sektorja.

– Družbene dejavnosti:

Vključevanje in združevanje ljudi v različne organizacije krepi kohezivnost ljudi v družbi in jim omogoča reševanje problemov in zadovoljevanje potreb, pri čemer se lahko ustanovijo spontano, brez podpore države ali pa z podporo države (finančno, tehnično,...)

– Določene vrste javnih storitev:

Sem sodijo različne oblike pomoči posameznikom, ki potrebujejo določeno storitev ali varstvo, da bi preživeli, izboljšali življenjske pogoje ali se lahko razvijali (npr.del funkcij s področij zdravstva, šolstva, socialnega varstva, kulture, varstva potrošnikov,...)

2.3.1 PROSTOVOLJNE ORGANIZACIJE IN UČENJE

Razvoj prostovoljstva se je v 20. stoletju začel z mladinskimi gibanji med obema vojnoma, pri čemer je imelo vplivno vlogo pacifistično gibanje, katerega privrženci so raje opravljali humanitarna dela kot pa služili vojaški rok. Takrat ustanovljena organizacija CSI (Mednarodna civilna družba) še danes obstaja kot ena glavnih organizatorjev mednarodnega prostovoljnega dela.

Prostovoljstvo iz 60. let kot odgovor na zbirokratizirano, institucionalizirano usmerjeno ponudbo storitev države, se je v 70. letih začelo usmerjati k demokratizaciji odnosov, proti socialni izključenosti in predvsem k projektom za otroke in mladostnike. Do danes so se razvila številna druga področja delovanja prostovoljnega dela- od okoljskih, družbenih, izobraževalnih, športnih, kulturnih,.. in temu je sledil tudi pravno formalni status-tretji sektor. S postopnim razvijanjem alternativnih prostovoljnih pomoči drugim se je prostovoljni sektor približal civilni družbi in se s privatizacijo na področju socialnih storitev ločil od institucij države. V južni in srednji Evropi je bil prostovoljni sektor v veliki meri zasnovan na verski dobroti, medtem ko je bil v Veliki Britaniji, ZDA in Kanadi povezan z močno skupnostno tradicijo in liberalnimi vrednotami, ki so poudarjale volunterizem kot alternativo socialni državi.

Razmah prostovoljnega dela se je torej začel z neodvisnostjo od javnih institucij in spremenjenim odnosom vseh do tega dela. Preteklo pojmovanje prostovoljnega dela kot dopolnilna dejavnost strokovnjakov, danes izgublja težo zaradi svoje avtonomnosti in neodvisnosti od volje profesionalcev.

Razloge za razmah prostovoljnega dela lahko iščemo v današnjem razvoju družbe, ki zaradi svoje kompleksnosti 'vpije' po prijaznejših, fleksibilnih rešitvah razsežnih družbenih problemov, ki jih današnje institucije same niso zmožne izpolniti.

V razvitem svetu je vloga organiziranega prostovoljnega dela vse bolj prisotna, saj v veliki meri prispeva k razreševanju družbenih problemov, velikokrat tudi v pozitivni povezavi z državnimi institucijami.

Danes je prisotno na vseh področjih družbenega življenja, kjer je primarni cilj posameznikova družbena dobrobit in kakovost življenja.

Novejše raziskave na področju delovanja NPO v večini primerov izhajajo iz teorije socialnega kapitala, kjer je izpostavljena tudi izobraževalna funkcija NPO, kar je tudi ena izmed hipotez moje diplomske naloge.

Nekateri avtorji poudarjajo vlogo NPO pri povečanju socialnega kapitala. Adam s sodelavci ugotavlja, da je v državah z visoko stopnjo socialnega kapitala omrežje intermediarnih institucij bolj aktivno in bolj zadovoljuje potrebe uporabnikov (Makarovič, 2003:160). Prav tako to velja za organizacijo učenja, tudi zato, ker so neformalne oblike učenja čedalje bolj pomembnejši vidik, formalno izobraževanje pa je le temelj, na katerem se znanje gradi naprej. Lahko postavimo domnevo, da socialni kapital vpliva na motiviranost za učenje. Empirični podatki so pokazali, da je pripravljenost za prostovoljno delo povečala interes za učenje (OECD v Makarovič, 2003: 161). Socialni kapital postaja poleg človeškega kapitala pomembna dobrina. Obstajajo celo trditve, da socialni kapital generira človeški kapital (znanje, izobrazba) in gospodarski razcvet in ne obratno (Putnam v Makarovič, 2003:156) in tudi, da je socialni kapital katalizator, ki spravlja v obtok človeški kapital (Adam v Makarovič, 2003:157) ali da socialni kapital vpliva na kreiranje človeškega kapitala v naslednji generaciji. Nedvomno lahko rečemo, da formalno znanje brez obstoja neformalnega znanja ne zadostuje več za preživetje in rast posameznikov in tako celotne družbe.

"Če se torej človeški kapital akumulira neodvisno od socialnih kontekstov, bo imel v najboljšem primeru zelo omejeno socialno in ekonomsko vrednost. Socialni kapital pa omogoča, da se različna področja znanja ali spretnosti posameznikov povezujejo in dopolnjujejo, torej lahko vpliva na večjo vrednost človeškega kapitala" (Kump, 2003:159).

Le-ta zajema kvaliteto in intenziteto medosebnih odnosov, izboljšanje teh odnosov, preko katerih se prelivajo informacije, medsebojna pomoč, nove ideje. Dejstvo je, da se le tako lahko ohranja in kroži znanje ter intelektualni in kulturni kapital. S prostovoljnim delom se zapolnjuje odtujenost med ljudmi in pomanjkanje zadovoljstva ljudi pri učenju, delu,..., kjer posameznik ne najde smisla v doseganju nagrad, v obliki denarja ali certifikatov-diplom,...Pri tem gre torej za drugačne nagrade, katerih vrednost je nevidna v materialnem smislu, vendar je dolgoročneje dragocenejša, saj krepi zavest o trdnejših temeljih družbe, t.j.solidarnosti, skrbi za pravičnost, enakopravnost,...

V nadaljnjih stopnjah globalizacije in kompleksnosti sveta, se bo pomen kolektivnosti in kohezije še povečal, saj bodo npr. mladi z vključenostjo v skupino z različnimi socialnimi, kulturnimi ozadji, spoznali in se učili sprejemati to drugačnost in jo vključili v svoje socialno omrežje. Menim, da mladim možnost spoznavanja drugačnosti in pestrosti vseh elementov družbe ponuja ravno njihovo vključevanje v prostovoljstvo.

Kakšna znanja torej ponuja prostovoljno delo mladim v novem tisočletju?

Spoznanja Elsdona, ki se je ukvarjal s proučevanjem NPO, kažejo da se ljudje ne zavedajo znanja, ki ga pridobijo pri delovanju v NPO in sprememb v njihovem življenju.

Učenje v skupnosti brez formalnih učnih procesov ima značilnost ravno v nezavednem procesu osebnega in organizacijskega razvoja posameznika, ker je okolje neformalno in neuradnost NPO omogoča svobodnejšo in fleksibilnejšo oblikovanje idej, ki so konstruktivnejše in bližje realnosti.

Elsdon (1998:26-27) navaja pet vrst učenja in osebnostnega spreminjanja, ki se odvijajo v NPO:

1. Vsebinsko učenje

NPO omogočajo več vsebinskega učenja kot velika večina izobraževalnih institucij, preprosto zato, ker so ples, petje, slikanje, šport, igra, zagovorništvo, skrb za ljudi ... tudi njihov organizacijski cilj in vzrok, zaradi katerega se jim posamezniki pridružijo. Razviti prostovoljni sektor ponuja različne vrste izobraževanja, in sicer: organizirane tečaje, študijske krožke, pisne vire, učenje z opazovanjem drugih prostovoljcev pri delu, strokovne nasvete mentorjev ali vodij prostovoljcev, razprave, ki vključujejo refleksije in učenje z delovanjem. Organizira tudi ponudbo izobraževanja za različne udeležence: prostovoljce, njihove mentorje in vodilne delavce, poleg tega tudi potencialne prostovoljce in donatorje. V mnogih klubih in društvih so že ugotovili, da lahko uspešno nadaljujejo le, če tudi izobraževanje za svojo dejavnost zastavijo načrtno in dolgoročno. Marsikatera društva pridobivajo nove člane tako, da najprej pripravijo začetne tečaje, potem šele povabijo medse vse tiste, ki jih dejavnost resnično zanima.

2. Skupnostno, socialno učenje

Članom Omogočajo dvigovanje samozavesti, boljše vzpostavljanje odnosov z drugimi, sodelovanje z drugimi in prevzemanje odgovornosti v skupini. Z medsebojnim učenjem, s skupnostnim izobraževanjem lahko pripomoremo k temu, da ljudje kljub nenehnim spremembam vzdržijo v svojem socialnem okolju.

3. Poklicno učenje

To je učenje, ki je povezano s sodelovanjem in z zasedanjem odgovornih mest (tajniki, blagajniki, računovodje, predstavniki) v imenu NPO. Prek takšnega delovanja se člani naučijo

sodelovanja v diskusiji, strpnosti, sodelovanja, priprave politike organizacije, dela z drugimi in vodenja drugih, usmerjanja dogodkov in pogosto tudi vodenja ljudi.

Rezultati raziskave, ki jih navaja Elsdon so pokazali, da so udeležencem izkušnje pri delu v NPO pomagale pri poklicnem delu (organizacijske, upravne, politične spretnosti,...)

4. Politično učenje

Učenje o delovanju institucij in njihovih pristojnosti (npr.funkcija mestnega sveta) in posledično večja angažiranost pri reševanju skupnih težav in aktivna politična participacija.

5. Osebno učenje

To je učenje, ki se odraža v posameznikovem osebostnem razvoju. Pomeni najpomembnejšo obliko učenja, ki jo lahko izkusimo, saj preko tega ljudje odkrivajo in razvijajo svoje zmožnosti. Dosežemo pa ga lahko tako v formalnem kot neformalnem okolju.

Kot že omenjeno v UNESCOVI definiciji neformalnega izobraževanja je "learning by doing" ali učenje skozi delovanje pomembno za mlade ljudi, ko v svojem obdobju odraščanja in umeščanja v družbo, šele spoznavajo kompleksnost odnosov, družbenih procesov..., zato je prostovoljno delo idealna priložnost tako za učenje socialnih veščin kot za razvijanje človeškega kapitala (znanje, kompetence), kjer gre za ustvarjalno sodelovanje in izkustveno učenje pri najrazličnejših projektih.

Pomembna ugotovitev, ki jo je potrebno izpostaviti je tudi vloga NPO pri zmanjševanju nezaposlenosti mladih, ki predstavljajo kar 18,5 % vseh nezaposlenih in v današnjem sistemu zato problematična kategorija na trgu delovne sile. Raziskave namreč kažejo na možnost potencialnih delovnih mest na osnovi lokalnih projektov, če bi bili ti ustrezno vodeni in spodbujani s strani NPO, kar bi v naslednjih petih letih zagotovili od 700.000 do 2 milijona delovnih mest v državah Evropske skupnosti (Findeisen, 1997:6).

Zaradi zavedanja o dragocenosti učenja in znanja, ki se ga pridobiva izven šole, je Evropska parlamentarna skupščina leta 2000 v svojem priporočilu poudarila pomen neformalnega učenja in priznala pomen skupnosti in mladinskih prostovoljnih organizacij pri izvajanju te vrste učenja in organiziranega izobraževanja. Žal se o splošni praksi neformalnega učenja in o praksah znotraj mladinskih prostovoljnih organizacij ni še razdelalo osnovnih konceptov, hkrati pa primanjkuje zanesljivih statističnih podatkov (npr. koliko različnih vrst

neformalnega učenja in kdo sodeluje v njih) in stabilno teoretično ozadje, zato je težko podati jasno sliko o možnostih neformalnega učenja mladih.

Koristnosti NPO za mlade se v razvitih državah že močno zavedajo, zato je v teh skorajda običaj, če ne celo neka vsakdanja, normalna potreba mladih in starejših, da so vključeni v različne prostovoljne organizacije. Pri tem velja omeniti, da večinoma ostaja v harmoniji in sodelovanju s formalnim šolskim sistemom-npr. v Veliki Britaniji je že sama organiziranost prostovoljnih organizacij visoko profesionalizirana in ima podporo tako na lokalni kot državni ravni, močna povezanost in poudarek na graditvi mrež pa je na mednarodni, globalni ravni, kateri se bom posvetila v nadaljevanju diplomske naloge.

Prepoznavanje pozitivne vloge neformalnega izobraževanja mladih s strani številnih strokovnjakov, posameznikov civilne družbe in ostalih družbenih akterjev potrjuje osrednjo hipotezo diplomskega dela, v kateri predpostavljam da neformalno izobraževanje (poleg formalnega) pomeni pomembno vejo izobraževanja mladih v današnjem času.

V nadaljevanju me zanima kakšno je stanje vključevanja mladih v prostovoljna dela v tujini, saj v času odprtosti meja in spodbujanja mobilnosti vseh vrst, vidim v mednarodnem prostovoljstvu še večji potencial za izobraževanje mladih, ki v nasprotju z npr. branjem o drugačnih kulturnih vrednotah Afričanov, izkusijo le-to na lastni koži s prostovoljnim delom v neki afriški lokalni skupnosti.

Med iskanjem informacij in literature o mednarodnem prostovoljstvu sem naletela na številne izjave mladih, ki so prostovoljstvo v tujini, doživeli kot izrazito pozitivno izkušnjo. To je pritegnilo mojo radovednost in porodilo se mi je vprašanje kaj mladim samim dejansko predstavlja taka izkušnja v življenju in kaj je spodbudilo k porastu take izkušnje med današnjo mladino.

Značilnost življenja mladih (mladi od 14 do 30 let) je seveda želja po raznolikosti dogajanj, neustrašnosti pri preizkušanju lastnih zmožnosti, odprtosti za odkrivanje novega, posebno izven togega šolskega okolja, iskanju mesta v različnih skupnostih, življenjskih okoljih in hkrati učenje določenih socialnih vlog in prevzemanje odgovornosti za vstop v svet odraslih. Po mnenju Anice Mikuš Kos (1999) mladi preko dela v mladinskih prostovoljnih organizacijah lahko uresničujejo mnoge od teh in številne druge interese, potrebe in želje.

Zaradi nestrokovnosti in razdrobljenosti podatkov v slovenski literaturi s področja mladinskega prostovoljnega dela in njihovih pozitivnih učinkov v kontekstu transnacionalne mobilnosti mladih, sem si pomagala s številnimi internetnimi viri v okviru EU in drugih spletnih strani na temo prostovoljstva mladih.

Prostovoljno delo mladim ponuja naslednje možnosti:

- občutek pripadnosti skupnosti
- razvoj občutka odgovornosti
- razvoj občutka odgovornosti in pomembnosti svojega delovanja
- veščine sodelovanja v skupinskem projektu, v procesu načrtovanja, v procesu odločanja, v procesu načrtovanja problemov
- prevzemanje različnih socialnih vlog
- priložnost delovanja v socialno pomembnih dogajanjih
- možnost vplivanja na svoje okolje in zavest o tem
- interakcije z ljudmi različnih starosti, iz različnih okolij (Mikuš Kos, 1999:15)

Z opravljanjem prostovoljnega dela mlad človek razvije občutek lastne vrednosti, sposobnost prevzemanja odgovornosti in sodelovanja pri reševanju problemov v skupini, v svoji življenjski in v širši družbeni skupnosti. Stalna skupinska refleksija prostovoljske dejavnosti in lastne vloge v njej mu pomaga, da bolje razume svoje vedenje. S prostovoljnim delom mladostnik vstopi v neko novo situacijo, ki mu predstavlja izziv; to prispeva k širjenju njegovega izkustvenega in spoznavnega obzorja in k spreminjanju samopodobe. Vse to pozitivno vpliva tudi na njegov intelektualni razvoj. Pridobljeno šolsko znanje in veščine se nauči praktično uporabljati pri obravnavanju stvarnih življenjskih in socialnih problemov ter osebnih stisk postane bolj motiviran za učenje tistih snovi, ki jih potrebuje pri opravljanju prostovoljnega dela, pridobi pa si tudi vpogled v različne poklicne situacije in se tako lažje odloča za poklicni izbor. Zlasti pri mladih iz ogroženih skupin prostovoljstvo pomembno vpliva na razvoj samospoštovanja in spoštovanja do drugih. S sodelovanjem v programih prostovoljnega dela zraste njihova samozavest, pridobijo občutek, da lahko sami storijo nekaj zase in za svoje okolje (Mikuš Kos, 1999:15-17).

Visoka udeležba mladih v prostovoljnem delu in njegovih različnih področjih je prisotna po vsem svetu, posebno v razvitih državah. V Sloveniji je domena mladih predvsem socialno področje. Mladi so lahko bodisi izvajalci ali porabniki prostovoljskih dejavnosti, preko katerih

se torej naučijo solidarnosti, tako v prejemanju kot dajanju. Vključevanje mladih v prostovoljno delovanje predstavlja tudi vzgojo za socialno odgovorno državljanstvo, na mednarodni ravni pa vključevanje v širšo nadnacionalno skupnost-npr. EU in pripravljenost za sodelovanje z drugimi državami na globalni ravni. Preko prostovoljnega dela se mladi soočajo z različnimi kulturami, socialnimi skupinami že na lokalni ravni ter se tako učijo kako deliti svoja znanja, vrednote z ljudmi, ki so jim tuji, drugačni. Idealna priložnost za bogatejša spoznanja in prakticiranje teh veščin je možnost, ki jo ponuja prostovoljstvo v tujini, kar potrjujejo številni programi za prostovoljstvo v tujini in primeri "dobre prakse" kot kazalci uspešnosti teh programov.

Možnosti za vključitev v prostovoljno delo so torej različne glede na prostor pobud, lahko se odvija na lokalni ravni, regionalni, nacionalni ali globalni ravni. V nadaljevanju sem se osredotočila na prostovoljne programe in projekte, ki potekajo izven domačih meja, torej na evropski in tudi na globalni ravni, vendar je treba poudariti, da je vpetost in obstoj prostovoljnega dela na lokalni ravni vitalnega pomena za pozitiven in trajnostni razvoj, kajti brez temeljev stolp kaj hitro razpade.

Kot sem že omenila strokovnih informacij o razširjenosti mednarodnega prostovoljnega dela ni veliko, zato sem si pri tem pomagala z viri Movita, nacionalne agencije programa evropskih skupnosti Mladina, ki omogoča pridobitev finančne podpore za posamezne oblike mednarodnega sodelovanja na področju mladine in Voluntariata, nevladne neprofitne organizacije, ki se ukvarja z mednarodnim prostovoljnim delom.

Mednarodna zveza za prostovoljno delo (IAVE-International Association for Volunter Effort) je v Univerzalni deklaraciji o prostovoljstvu, ki je bila sprejeta leta 2001, opredelila prostovoljstvo kot enega temeljnih kamnov civilne družbe, saj oživlja najplemenitejša stremljenja človeštva-prizadevanja za mir, svobodo, priložnost, varnost in pravičnost za vse ljudi.

V nenehno spremenljivi družbi naj bi prostovoljno delo spodbujalo k sodelovanju celotno skupnost, ker bo prepoznalo njene težave in se lotilo njihovega reševanja, posojalo glas tistim, ki ne morejo govoriti sami zase; omogočalo drugim vključevanje v prostovoljno delo; dopolnjevalo, vendar ne nadomestilo odgovorno delovanje drugih sektorjev in delo plačanih delavcev; podpiralo solidarnost v okviru družine, skupnosti, države in sveta; omogočalo ljudem pridobivanje novega znanja in spretnosti ter najboljši možen razvoj njihovih osebnih potencialov, samozaupanja in ustvarjalnosti (V Markovič, 2005: 45).

3. PROSTOVOLJSTVO V EVROPI

3.1.Okvir nacionalnih in evropskih strategij na področju prostovoljnega dela

Na področju mladine so institucije Evropske unije razvile in ustanovile vrsto različnih programov, ki zadevajo mlade posredno ali neposredno. Med njimi se tako zvrstijo področja od diskriminacije, evropskega državljanstva, zaposlovanja, družbene izključenosti, izobraževanja in poklicnega usposabljanja, kulture, zdravja, varstva potrošnikov, svobode gibanja, boja proti revščini, zaščite okolja,... Poleg teh splošnih pa so ustanovile tudi ostale tipe aktivnosti, ki spodbujajo mobilnost, medkulturne izmenjave, državljanstvo ter prostovoljno delo.

Pristojnosti Evropske unije na področju mladine so osredotočene na spodbujanje sodelovanja med državami Evropske unije, k čemur so se obvezale s sprejemom Bele knjige: Nova spodbuda za evropsko mladino, ki je bila sprejeta s strani Evropske skupnosti (2002) v obliki Resolucije OJ C 168, 13.7.2002.

Z dodano resolucijo Sveta (sprejeta 27.6.2002) so potrdili odločitev o naslednjih štirih prednostnih področjih evropskega sodelovanja na področju mladine: družbeno udejstvovanje, informiranje, večje poznavanje in boljše razumevanje mladih ter prostovoljne aktivnosti med mladimi.

Podobno kot za ostala področja je tudi za področje prostovoljnih aktivnosti mladih Komisija po posvetu z državami članicami in Evropskim mladinskim forumom julija 2003 oblikovala vprašalnik, katerega namen je bil pridobiti osnovne informacije, orisati trenutna stanja, predstaviti primere dobre prakse ter predstaviti pričakovanja držav članic, držav pristopnic in držav kandidatk na evropski ravni na področju prostovoljnih aktivnosti. Komisija je s

pomočjo vprašalnika tudi izvedela, kako so se sodelujoče države posvetovale z mladimi z namenom odgovoriti na vprašalnik Komisije.

Na tej osnovi je Komisija Svetu predlagala, Svet pa je sprejel naslednje skupne cilje na področju prostovoljnih aktivnosti mladih:

1. spodbuditi razvoj prostovoljnih aktivnosti mladih z namenom razširiti zavedanje o obstoječih možnostih, razširiti njihove okvire in izboljšati kvaliteto
2. mladim olajšati izvajanje prostovoljnih aktivnosti z odpravo obstoječih ovir-podpora
3. promovirati prostovoljne aktivnosti mladih z namenom okrepiti solidarnost mladih in njihovo angažiranje odgovornih državljanov
4. prepoznavati prostovoljne aktivnosti mladih z namenom priznavanja vrednosti tako pridobljenih osebnih spretnosti in njihovo angažiranje za družbo kot tudi vlogo, ki jo imajo prostovoljne aktivnosti, v smislu olajšanja prehoda iz izobraževanja v delo in življenje odraslih-prepoznavanje

Rezultati raziskave so namreč pokazali, da so situacije po državah različne. Glavni akterji so največkrat javne oblasti, katerih vloga je financiranje, medtem ko je operativna vloga na strani nevladnih neprofitnih organizacij ter mladinskih in prostovoljnih organizacij.

Prostovoljne aktivnosti so tudi različno financirane, vse države pa so soglašale, da sredstva na področju prostovoljnih aktivnosti niso zadostna.

Vse države sicer omogočajo mladim, da se udeležujejo v prostovoljnih aktivnostih, največ promocije pa opravijo predvsem preko nevladnih neprofitnih organizacij in programa EVS.

Raziskava je pokazala, da bo potrebno še veliko truda in aktivnosti na področju prostovoljnosti mladih, potrebno bo urediti področje ovrednotenja in spremljanja, kjer je cilj izboljšati vrednotenje, prepoznavanje ter vidnost in kvaliteto prostovoljnih aktivnosti. Kot primer dobre prakse je bil na področju priznavanja prostovoljnega udejstvovanja mladih predstavljen slovenski primer neformalnega indeksa NEFIKS (projekt društva Mladinski ceh, podprt s strani Urada RS za mladino), ki so ga razvili zaradi potrebe po enotnem sistemu zapisovanja neformalno pridobljenega znanja in evidentiranju udeležbe mladih na aktivnosti v Sloveniji in po svetu. Nefiks je namenjen beleženju vseh neformalno pridobljenih izkušenj in znanja, omogoča sprotno zapisovanje lastnega življenjepisa in izpis vseh zelenih lastnih dogodkov iz baze podatkov, obvešča o izobraževanjih na področjih ki posameznika zanimajo ter pomaga pri načrtovanju poklicne poti in lažje zaposlitve (www.nefiks.net). Poleg evidentiranja znanj, pridobljenih na taborih in s prostovoljnim delom, se beležijo naslednja področja pridobivanja znanj: z aktivnim državljanstvom in odgovornim delom na projektih-

npr. politična aktivnost, pridobivanje znanj z delom- mladinski in študentski servisi, pridobivanje znanj v organiziranih oblikah izobraževanja- tečaji, delavnice, predstavitve, predavanja, seminarji ipd., pridobivanje izkušenj v tujini ter ostali načini pridobivanja znanj- npr. športna, kulturna udejstvovanja.

Ravno tako se je v okviru programa Evropske unije MLADINA, namenjen mladim, razvil YOUTH-PASS, ki naj bi kot skupek instrumentov pripomogel k prepoznavnosti in veljavnosti neformalnega učenja na lokalni in evropski ravni, saj v Evropi skoraj 150 000 ljudi na leto sodeluje pri aktivnostih, ki jih organizira program MLADINA, zato je te "tone" naučenega znanja vendarle potrebno priznati, da jih bodo mladi lahko predstavili in uporabili v svojem življenju.

Beleženje neformalno pridobljenega znanja, ne pomeni nadomestitev certifikatov in diplom formalnega izobraževanja, ampak dopolnjevanje obeh sistemov izobraževanja; formalnega in neformalnega z namenom izboljšati preglednost kakovosti in raznolikosti znanja in kompetenc mladih za njihovo lažje ter boljše vključevanje v današnji fleksibilni trg delovne sile. Predvsem je pomembno znanje in ne način, kako ga posameznik pridobi. Z javno veljavnim certifikatnim sistemom neformalnega izobraževanja, se lahko doseže natančnejša slika o vrednosti človeškega kapitala v družbi ter zgradi most med delodajalci, mladimi in izobraževalnimi institucijami, kljub temu, da obstaja strah, da bi alternativni način izobraževanja mlade odvrnil od šolskih klopi. Zastavljen projekt Nefiks je šele začetni korak h kakovostnemu sistemu vrednotenja neformalnega izobraževanja, zato bo v okviru EU potrebno z različnimi ukrepi izboljšati razvoj, promocijo in prepoznavanje vseh vrst neformalnega izobraževanja.

Zanimanje Evropske komisije na področju mladine so pospešila tudi dejstva, ki so ključna pri oblikovanju vseh politik. Izhodišče razprav je bilo dejstvo, da se populacija v Evropi od leta 1960 zmanjšuje in da se obdobje mladosti podaljšuje.

Pomemben je tudi visok delež brezposelnosti mladih, ki je sicer že dolgo permanenten svetovni fenomen, še zlasti pa evropski. Le-ta je v Evropski uniji dvakrat višja od splošne brezposelnosti, v katero so zajete vse generacije. Brezposelnost mlajših od 25 let v EU-25 je v letu 2006 18,5%. V Sloveniji je bila v letu 2005 brezposelnost mladih od 15 do 24 let dobrih 15%, medtem ko je splošna brezposelnost dosegla okoli 6%.

Ugotovitve Komisije, da so mladi vse bolj pasivni in neaktivni v družbenem življenju pa so izzvale drugo vprašanje, in sicer kako oblikovati politike v skladu s cilji Lizbonske strategije,

katere cilj je, da postane Evropa do leta 2010 najbolj konkurenčno, dinamično ter na znanju temelječe gospodarstvo na svetu.

Večje poznavanje in boljše razumevanje mladih je zato pomembno področje, pri čemer je oblikovanje koherentnega, relevantnega in kvalitetnega znanja na področju mladine ključno za pravočasno in učinkovito oblikovanje javne politike.

Dodatno spodbudo za izboljšanje položaja mladih pa so sprožili nezadovoljivi rezultati vmesnega pregleda izvajanja Lizbonske strategije leta 2005, ki so pokazali da je za zaostanke pri izvajanju zastavljenih ciljev krivo tudi nezadostno upoštevanje mladih v družbi. Ob upoštevanju dejstev, da so mladi tisti, ki predstavljajo bodočo delovno silo in vir zmožnosti na področjih raziskav, inovacij in podjetništva, so prišli do spoznanja da le s kakovostnim izobraževanjem in usposabljanjem mladih lahko dosežejo trajnostni razvoj in uresničijo lizbonske cilje. Na podlagi tega je bil sprejet Evropski mladinski pakt (za obdobje 2005-2009), ki naj bi s krepitvijo ukrepov pripomogel k čim večjemu učinku Lizbonske strategije.

Evropski mladinski pakt obsega tri področja:

- 1) zaposlovanje, vključevanje in družabni napredek
- 2) izobraževanje, usposabljanje in mobilnost
- 3) usklajevanje poklicnega in družinskega življenja

Pri tem je v okviru teme diplomskega dela pomembno predvsem področje izobraževanja, usposabljanja in mobilnosti, za katerega so predlagali številne prednostne ukrepe. Zmanjšanje števila tistih, ki prezgodaj zaključijo šolanje, ovrednotenje neformalnega in priložnostnega učenja, skupna referenca za sisteme izobraževanja - kreditni transfer (ECTS), Europass (enotna mapa dokumentov o kvalifikacijah in kompetencah posameznika), EVS, informacijski portal o poklicni mobilnosti (EURES) - so le nekateri izmed ukrepov pri izvajanju zastavljenih ciljev.

3.2. MOBILNOST in MOŽNOSTI ZA MLADE

Prepoznavanje pozitivnih aspektov neformalnega izobraževanja in prostovoljstva mladih spodbuja k sodelovanju in mreženju prostovoljnih organizacij na lokalni, nacionalni in globalni ravni.

Združevanje različnih organizacij seveda prispeva k boljši informiranosti, organiziranosti, razvijanju prostovoljstva na splošno, pri čemer je današnja razvitost internetne tehnologije v veliko pomoč.

Na evropski ravni se je izoblikovalo veliko mednarodnih združenj, čeprav v primerjavi z bolj razvitim sistemom v Ameriki še vedno ni najbolje prepoznavno med potencialnimi uporabniki.

V okviru EU se prostovoljstvo izvaja preko programa Mladina, s katerim prispeva k povezovanju in promociji prostovoljstva in mobilnosti mladih in ga bom predstavila v tem poglavju.

Vsako leto, je več tisoč mladih ljudi vključenih v izobraževalne, poklicne in jezikovne izmenjave. Med letoma 1987 in 1999 je več kot milijon mladih ljudi, študentov, učiteljev in trenerjev izkusilo življenje v drugi evropski državi preko programov mobilnosti, podprtih s strani institucij EU (Socrates, Leonardo da Vinci, Program Mladina). Od tega je preko programa Mladina odšlo v tujo državo 400.000 mladih, od tega 5200 prostovoljcev.

V te programe je bilo vključenih 31 držav, med katerimi je 16 članic EU, 3 članice EEA in 13 članic kandidatk EU-ja.

Ovire v realnosti še vedno obstajajo, kljub rušenju meja in nešteti možnosti za mobilnost.

Kljub temu da je svobodno gibanje posameznikov dolgoročno zastavljeno načelo v Evropski uniji, se študentje, mladi prostovoljci in ostali še vedno srečujejo s socio-ekonomskimi, jezikovnimi, psihološkimi in praktičnimi administrativnimi problemi, ko se odločajo za odhod v tujino.

Programi Socrates, Leonardo da Vinci in Mladina so bili pionirji v združevanju izobraževalnih skupnosti, in sicer z vzpostavljanjem sodelovanja med tisočimi šolami, univerzami, prostovoljnimi organizacijami...

Rezultat njihovih prizadevanj odraža eno od najvišjih stopenj na poti k uresničitvi evropske mobilnosti, kljub temu da vključuje majhen delež celotne evropske populacije.

Po besedah Mackiewiczza je največja ovira pri mobilnosti jezik, zato poudarja, da naj se mladi učijo evropskih jezikov in kulture od prvega možnega trenutka, saj bo tak način za njih popolnoma naraven. Poudarja tudi, da se učijo jezika preko igre, torej zunaj formalnega šolskega okolja. Na tej točki se je potrebno vprašati ali se morda mladi ne odločajo za mobilnost zaradi ne-znanja tujega jezika, čemur lahko sledi tudi ne vključenost v okolje.

Mobilnost danes torej ne pomeni le fizični premik iz ene točke do druge, temveč vključuje širok razpon idej in sodelovanj ter hkrati razvijanje in aktivno podpiranje razumevanja različnih kultur. Čeprav živimo na relativno majhnem prostoru in v minimalni razdalji do drugih držav, njihovih nacionalnosti in družb, so se skozi zgodovino izoblikovale določene razlike skozi zgodovinske dogodke, geografsko raznolikost, lastnosti in drugačno kulturno dediščino.

Neposredna izkušnja in kreacija pogojev za ustanovitev harmoničnih medsebojnih odnosov so omogočili uskladitev.

V tem kontekstu lahko predstavimo in razumemo našo raznolikost v okvirih kulture, jezika, navad in običajev, in s tem spoznamo raznolikost drugih. Enakopravni soobstoj nam omogoča upravljanje teh razlik, ki nas delajo posebne in bogatijo naš svet preko prizadevanja za vpogled in sprejetje.

Aktivna participacija v mednarodnem sodelovanju ali programih ustvarja dodano vrednost za posameznika, tako osebno kot profesionalno. Živeti v tujini je zahtevna izkušnja in ne način počitnic, ko turistična agencija uredi vse potrebno. Posameznik je izpostavljen neštetim nevsakdanjim in različnim situacijam in pri tem se mora soočiti z ogromno količino podatkov, informacij.

Slovenski narod je znan po svojem avanturističnem duhu oziroma po pripravljenosti in sposobnosti adaptacije na novo okolje. Kamorkoli nas vodi pot, hitro najdemo ljudi slovenskega porekla. Skoraj vsak od teh potomcev na nek način ohranja stik z njihovo nacionalno in kulturno dediščino.

Mobilnost postaja z razvojem Evropske unije in na splošno z globalizacijo del našega vsakdanjega življenja. Mobilnost tako ni več privilegij ekonomske situacije in nič več ne predstavlja oddaljene možnosti, rezervirane za redke posameznike.

Mobilnost pomeni izkušnjo, ki je dostopna vsakemu, ki si takega doživetja želi.

Najbolj pa je mobilnost dostopna populacijski skupini, ki je najbolj željna takih izkušenj in jo najlažje uresniči, ker je še svobodna, željna znanja in fleksibilna, to je mladina.

Mobilnost v Evropski uniji na področju izobraževanja, strokovne prakse in mladine, je začela pridobivati na pomembnosti v začetku osemdesetih let.

Kot že omenjeno v prejšnjem poglavju je EU začela razvijati programe, ki bi podpirali izmenjavo t.i. dobre prakse na različnih področjih izobraževanja, strokovne prakse in mladine, promocijo inovativnosti, preskrbeti oblikovanje mrež in nadvsem podpiranje mobilnosti posameznikov, udeleženih v teh aktivnostih.

Programi pomagajo združiti izobraževalce (edukatorje) in študente na različnih ravneh, povezati izobraževalne institucije in razviti inovativno partnerstvo v poklicnem izobraževanju in vzgajanju, povezati mladino in prostovoljne skupine in povečati skupne projekte ter raziskovalne dejavnosti.

Možnosti mobilnosti so ekstremno raznolike: daljše ali krajše obdobje izmenjav, študij, študijski obiski, izobraževanje na delovnem mestu, strokovno usposabljanje, praksa v podjetjih itd.

Dolžina izmenjav se giblje od 1 tedna do 12 mesecev. Zajema različne skupine: dijake, študente, brezposelne, mlade diplomante, pripravnike, mlade delavce, prostovoljce, učitelje, edukatorje itd.

3.2.1. Program MLADINA

Program Mladina je namenjen mladim, ki imajo ideje in interes pripraviti in izvesti mednarodne projekte. Omogoča jim pridobitev finančne podpore za projekte, nudi široko paleto informacij, zagotavlja informacije o usposabljanju in možnostih za razvoj novih partnerstev v Evropi in onstran njenih meja.

Mladim ponuja možnost za mobilnost ter možnost aktivnega sodelovanja pri oblikovanju Evrope tretjega tisočletja. Njegov namen je prispevati k doseganju "Evrope znanja" in ustvariti evropsko areno za sodelovanje v razvoju mladinske politike, ki temelji na neformalnem učenju. Program spodbuja koncept vseživljenjskega učenja ter razvijanja veščin in sposobnosti, ki spodbujajo aktivno državljanstvo.

V programu lahko sodelujejo naslednje skupine:

- skupine mladih, ki želijo organizirati mladinsko izmenjavo ali začeti s pobudo v njihovi lokalni skupnosti
- mladi, ki se želijo vključiti v Evropsko prostovoljno službo
- bivši prostovoljci, ki želijo graditi na izkušnjah in sposobnostih, ki so jih pridobili med opravljanjem prostovoljne službe
- mladinske organizacije; mladinski voditelji in mladinski delavci
- organizatorji različnih projektov na področju mladine in neformalnega učenja

-ostale neprofitne organizacije, združenja in strukture

Glavne aktivnosti, ki so lahko podprte, so razdeljene na pet Akcij:

-Akcija 1 podpira kratkoročne skupinske izmenjave mladih med 15 in 25 letom

-Akcija 2 podpira prostovoljno službo za posameznike in posameznice, stare od 18 do 25 let

-Akcija 3 podpira pobude, ki jih vodijo in izvajajo mladi sami

-Akcija 4 ponuja možnost razvoja projektov, povezanih z drugimi programi Skupnosti

-Akcija 5 omogoča podporo razvoju novih projektov v okviru programa Mladina in prispeva h krepitvi sposobnosti in inovativnosti na področju mednarodnega mladinskega dela.

Program mladim omogoča dostop do izobraževanja, veščin in drugih kvalifikacij za njihovo nadaljnje življenje, v duhu aktivnosti in podjetnosti in stimulacije njihove kreativnosti.

Ta vključuje 2 glavni shemi:

1. Youth for Europe podpira transnacionalne izmenjave mladih ljudi, starih med 15 in 25, trajajočih najmanj teden dni. Projekt izmenjave se mora navezovati na specifično temo, kot so boj proti rasizmu, glasba, umetnost, IT, itd.

2. EVS je projekt za mlade, stare med 18 in 25 let, ki so pripravljeni delati prostovoljno nekaj mesecev v gostiteljski organizaciji v tujini. Pokriva različna področja od okolja, umetnosti, kulture, dela z otroki, mladimi, starimi, kulturno dediščino, športom in prostim časom. Običajno traja od 6 do 12 mesecev.

Program EVS sicer pomeni prostovoljno službo, ki naj bi se razlikovala od prostovoljnega dela, vendar kakšnih posebnih jasnih definicij ni. V Sloveniji je ta program poznan bolj teoretično kot praktično.

Gre torej za obliko dolgoročne zavezanosti posameznika, da bo v tem času opravil prostovoljno službo v korist skupnosti in korist svojega osebnega razvoja. Pri tem so njegove naloge jasno definirane, govoriti je lahko celo o odnosu med "delojemalcem" in "delodajalcem" (določitev urnikov, obsega dopusta, podrejenosti hierarhiji znotraj gostiteljske organizacije, itd.). V primerjavi z ostalimi shemami prostovoljnega dela v tujini EVS ne zahteva finančnega prispevka prostovoljca, temveč prostovoljec za sodelovanje v EVS programu dobi celo finančno podporo, ki krije stroške prevoza in žepnino. V Sloveniji ta znaša približno 33.000,00 SIT.

Evropsko prostovoljno službo odlikujejo predvsem trije momenti, ki skupaj tvorijo specifičnost EVS glede na druge oblike prostovoljne službe preko meja. Prvi moment je predvsem v t.i. osrednji definiciji samega smisla opravljanja takšne službe. Če je v veliko

primerih smisel sodelovanja posameznika s svojim prostovoljnim delom več ali manj osmišljeno prvenstveno kot pomoč skupnosti, torej opravljanje koristnega dela v dobrobit lokalne gostiteljske skupnosti, postavlja EVS na prvo mesto pričakovanja o edukativnih učinkih, katerih naj bi bil deležen prostovoljec med opravljanjem svojega EVS. Praktično delo - torej tudi delo v pomoč gostiteljski skupnosti - je pomembno, vendar samo kot pristop in ni le cilj sam po sebi.

Drugi moment se nanaša na ustvarjanje partnerstev med t.i. pošiljajočo in gostiteljsko organizacijo z obojestranskimi obveznostmi do prostovoljca in pričakovanih edukativnih učinkov. Projekta EVS namreč ni mogoče pripraviti brez sodelovanja med vsemi tremi akterji, torej pošiljajočo in gostiteljsko organizacijo ter prostovoljcem in prostovoljko. Njihovo sodelovanje v EVS projektih naj bi predstavljalo krepitev stikov med različnimi akterji iz različnih držav ter s tem ustvarjanje evropskih mrež za sodelovanje.

Za tretji moment je poskrbljeno skozi t.i. obvezna usposabljanja pred odhodom, ob prihodu v gostiteljsko organizacijo ter med opravljanjem EVS.

Prav definicija EVS, kot aktivnosti s predvidenimi edukativnimi učinki, njena evropska razsežnost ter ciljna skupina v starosti od 18-25 let, je podlaga za to, da je deležna podpore iz programa MLADINA. Program Mladina tako ne podpira prostovoljnega dela samega po sebi, pač pa kot metodo, ob kateri je mogoče doseči edukativne učinke.

Pošiljanje prostovoljcev v tujino oziroma gostovanje prostovoljcev iz tujine se v Evropi ni začelo z EVS. Celo več, vzpostavitev takrat samostojnega programa EVS v drugi polovici devetdesetih je slonela tudi na dejstvu, da se vsako leto, v okviru različnih shem in vsebin sodelovanja, izmenja več tisoč mladih v Evropi.

V letu 2004 se je tako preko EVS izmenjalo 4000 prostovoljcev (Movit, 2005).

Poleg teoretične opredelitve znanj, ki jih ponuja prostovoljstvo kot način neformalnega izobraževanja, se mi zdi pomembno, da v drugem poglavju dodam opis edukativnih učinkov, ki so jih opredelili oblikovalci in izvajalci programa EVS.

Razen splošnega prepričanja, da daljše bivanje v tujini, pri čemer vključenost v delo gostiteljske organizacije zagotavlja tudi možnost dobre integracije v lokalno okolje, kar je koristno tudi za osebno rast, je težko opredeliti pričakovane možne edukativne učinke. Med drugim tudi zato, ker se ti ponavadi formulirajo v okviru povečane zaposljivosti in neposredno bogatijo siceršnje poklicne kvalifikacije. Če za lažjo predstavbo navedem primer usposabljanj na delovnem mestu, pri tem zadostuje že dejstvo, da posameznik lahko dela na področju, za katerega se je šolal. Pri EVS se taka usposabljanja ne izključuje, vendar so po

odgovorih prostovoljcev EVS najpomembnejši edukativni učinki znanje jezika, spoznavanje novih idej ter boljše razumevanje gostiteljske družbe.

Projekti EVS namreč spodbujajo integracijo gostujočega prostovoljca v lokalno okolje. Prednost pred ostalimi programi mobilnosti, ki potekajo s podporo programov EU, predstavlja ravno vsakodnevni stik ali delo z lokalnimi prebivalci. Nasprotno torej od programa Socrates-Erasmus (formalno izobraževanje), kjer se v okviru izmenjave študentov velikokrat ustvari sorazmerno zaprta mednarodna skupnost v kraju študija, stikov z lokalnimi prebivalci pa je izredno malo oziroma so ti odvisni od posameznikovih lastnih želja in kreativnosti.

Kot poudarjajo izvajalci programa MLADINA, pa bo potrebno komunikacijo in sodelovanje med gostiteljskimi in pošiljajočimi organizacijami še dodatno okrepiti, da bi dosegli konkretnjšo opredelitev edukativnih učinkov in njihovega merjenja.

Finančna podpora projekta EVS je izredno velika, saj pri vsakem posamezniku upošteva prispevek tako na pošiljajoči kot gostiteljski ravni.

3.2.2. Udeležba slovenske mladine

Ob koncu avgusta 2005 je 49 organizacij v Sloveniji gostilo 22 prostovoljcev, kar kaže na to da je Slovenija predvsem dežela gostiteljskih EVS projektov. Ob istem času je le 14 mladih iz Slovenije opravljalo EVS v tujini, kar je glede na naraščajoče zanimanje za odhod v tujino precej majhno število.

Omeniti je treba, da se veliko projektov predčasno zaključi, predvsem zaradi različnih pričakovanj na strani gostujočega prostovoljca ali na strani gostiteljske organizacije.

Kar se tiče pričakovanj prostovoljcev, se te ne omejujejo le na zadovoljivost nastanitve in prehrane, ampak na jasno vlogo v gostiteljski organizaciji, ki prostovoljcu omogoča smiselno udeležbo.

Med najbolj uspešnimi izvajalci so tiste organizacije, ki delujejo kot mladinski centri, verjetno zaradi pestrosti svojih projektov.

Razloge za majhno število mladih v Sloveniji, ki se odločijo za prostovoljstvo v tujini, gre iskati v majhnem interesu organizacij za vključevanje v EVS projekt (kot pošiljajoča ali gostiteljska organizacija). Organizacija namreč z vključevanjem v mrežo partnerjev v tujini in sodelovanjem, zagotavlja mesta na gostiteljskih projektih. Koristnost vključevanja organizacij v mednarodne mreže potrjujejo tudi dosednji rezultati. Mladi, ki nimajo organizacije, ki bi jim načrtno iskala gostiteljsko organizacijo, morajo sami poiskati primerno organizacijo, kar pa seveda ni lahka naloga.

Drugi razlog za nizko število je program Leonardo da Vinci, ki med študentsko populacijo predstavlja močno konkurenco programu EVS. Praktična usposabljanja v okviru programa Leonardo da Vinci omogočajo lažjo unovčljivost pridobljenih izkušenj pri bodočem delodajalcu, minimalno zahtevan čas sodelovanja je krajši, postopek za sprejem pa je bistveno lažji.

Alternativo programu EVS ponuja VOLUNTARIAT, ki ima v Sloveniji najdaljši staž delovanja na področju mednarodnega prostovoljstva in omogoča enostavnejše vključevanje mladih v prostovoljno delo v tujini, saj kot slovenska veja mednarodne organizacije SCI (Service Civil International) omogoča posameznikom, da si lahko na podlagi urejene baze razpisanih projektov po celem svetu sami izberejo prostovoljno delo glede na želeno državo ali področje delovanja. Pri tem posamezniki plačajo članarino, ki pokrije administrativne stroške Voluntariata, hkrati pa morajo sami poskrbeti za prevoz, zagotovljeno pa imajo nastanitev in hrano v tuji državi. Lahko poskrbijo za opravljanje prostovoljstva v posamezni tuji organizaciji za daljše obdobje ali pa v obliki delovnih taborov.

Večinoma prostovoljstvo poteka v obliki delovnih taborov, ki trajajo od 2 do 3 tedne in so posebno aktualni v času poletnih počitnic.

V letu 2005 (Voluntariat, 2006) se je mednarodnih prostovoljnih taborov udeležilo vsega skupaj 142 slovenskih prostovoljcev, taborov v Sloveniji pa 46 prostovoljcev.

Povprečna starost prostovoljcev je bila 23 let, med katerimi je bilo največ študentov.

Od 142 udeležencev je bilo 21 moških in 121 žensk, kar niti ni presenetljiv podatek, saj je po rezultatih različnih raziskav med vsemi prostovoljci delež žensk večji. Na splošno pa je tudi uveljavljeno prepričanje javnosti, da je prostovoljno delo bolj domena ženske kot moške populacije.

Najbolj obiskani tabori so bili v letu 2005 po evropskih državah, in sicer v sledečem zaporedju: Španija (16 prostovoljcev), Francija, Srbija in Črna Gora (28), Italija (12). Le 3 med njimi pa so se odločili za prostovoljstvo v bolj oddaljenih državah: Indiji, Tajski in ZDA (Voluntariat, 2005).

Pomen sodelovanja in vzpostavljanja mednarodnih zvez pri zagotavljanju učinkovitosti, informiranosti in prihodnjega razvoja prostovoljstva sem že omenjala. Pri prebiranju literature in iskanju informacij o možnostih mednarodnega prostovoljstva mladih sem naletela na

številne mednarodne mreže organizacij, ki funkcionirajo zaradi lahke dostopnosti in ažurnosti informacij predvsem preko spletnih strani.

Seznam vseh bi bil preobsežen, zato bom v nadaljevanju izpostavila le nekatera mednarodna združenja, ki so se izoblikovala na podlagi prizadevanj in sodelovanj med mednarodnimi neprofitnimi organizacijami, ki preko spletnih strani ponujajo informacije o prostovoljstvu za vse bodoče prostovoljce, organizacije, donatorje, itd.

3.3. SEZNAM MEDNARODNIH ZDRUŽENJ PROSTOVOLJSTVA

THE EUROPEAN VOLUNTEER CENTER (EVROPSKI CENTER PROSTOVOLJSTVA)

Evropski center prostovoljstva je evropska krovna organizacija 29 nacionalnih in regionalnih centrov prostovoljstva, ki skupaj promovirajo prostovoljno delo in širijo prostovoljne aktivnosti na evropski ravni.

<http://www.cev.be/>

IAVE INTERNATIONAL ASSOCIATION FOR VOLUNTEER EFFORT

Mednarodna nevladna organizacija, katere namen je promovirati prostovoljno delo in poudariti njihovo vrednost po vsem svetu. IAVE združuje prek 800 posameznikov in organizacij članic v več kot 100 državah.

<http://www.iave.org/>

UN VOLUNTEERS

Program prostovoljstva Združenih narodov, ki je bil ustanovljen leta 1970 s strani Generalne skupščine, da bi služil kot operativni partner med članicami ZN pri sodelovanju za razvoj. Deluje v skladu z Razvojnimi programom ZN in deluje preko njegovih sedežev po celem svetu.

V letu 2004 je preko njega delovalo 7300 prostovoljcev, predstavnikov 166 narodnosti, ki so opravljali prostovoljno delo v 140 državah.

Spodbujajo predvsem aktivnosti na področju zagotavljanja miru, svobode in razvojnih iniciativ po svetu.

V okviru tega programa deluje tudi World Volunteer Web kot globalna prostovoljna skupnost, ki zagotavlja bogat vir informacij o mreženju, oglaševanju, poslovanju, donacijah prostovoljnih organizacij.

<http://www.unv.org/>

WORLDWIDE VOLUNTEERING

Baza te organizacije, s sedežem v Veliki Britaniji, obsega preko 1300 organizacij s 350.000 prostovoljnimi deli po vsem svetu.

<http://www.worldwidevolunteering.org.uk/>

ALLIANCE OF EUROPEAN VOLUNTARY SERVICE ORGANIZATIONS

Mednarodna nevladna mladinska organizacija, ustanovljena leta 1982, predstavlja nacionalne organizacije, ki preko prostovoljstva spodbujajo medkulturno učenje, razumevanje in mir. Vsaka nacionalna organizacija pripravi letni program mednarodnega prostovoljstva v svoji državi in nato skuša z izmenjavo prostovoljcev med članicami ustvariti mednarodno skupino prostovoljcev za določen projekt.

<http://www.alliance.volunt.net/>

SCI (Service Civil International)

SCI predstavlja mednarodno organizacijo, ustanovljeno leta 1920, ki deluje na področju prostovoljnega dela in ima 37 partnerskih organizacij po vsem svetu. Namen SCI je promocija miru, mednarodnega razumevanja in solidarnosti, družbene pravičnosti, uravnoveženega razvoja in spoštovanja narave. SCI tesno sodeluje s Svetom Evrope, UNESCO-m ter organizacijami [CCVIS](#), [Evropskim mladinskim forumom](#), [AVSO](#) in [UNITED](#).

<http://www.sciint.org>

ICYE (International Cultural Youth Exchange)

ICYE je mednarodna neprofitna mladinska organizacija, ki omogoča prostovoljno delo mladim od 18. do 25. leta (izjemoma tudi do 30. leta) in promovira mladinsko mobilnost, medkulturno učenje in mednarodno prostovoljno službo. ICYE organizira kratkoročne in dolgoročne projekte, kjer so prostovoljci nastanjeni pri družinah v več kot 35 državah po celem svetu. ICYE prav tako družinam omogoča možnost sprejema prostovoljca v svojo

družino, organizacijam pa, da se prostovoljci vključijo v njihove projekte. Prostovoljci lahko na spletnih straneh izrazijo zanimanje za prostovoljno delo glede na državo, v kateri bi radi opravljali delo oz. glede na temo dela. <http://www.icye.org>

CCIVS (Co-ordinating Committee for International Voluntary Service)

Odbor za mednarodno prostovoljno delo je mednarodna nevladna organizacija, odgovorna za koordiniranje prostovoljnega dela. Danes predstavlja eno izmed glavnih mednarodnih struktur, ki povezujejo organizacije, ki se ukvarjajo s prostovoljnimi tabori in aktivnostmi. CCIVS združuje več kot 140 organizacij po celem svetu, nekatere med njimi so mednarodne organizacije in so razvile mreže organizacij v več kot 100 državah. Aktivnosti, ki jih izvajajo organizacije, trajajo od nekaj tednov do več kot eno leto, vodijo pa jih skupine prostovoljcev. CCIVS deluje kot koordinator in ne zbira prijav prostovoljcev za prostovoljno delo. Vsi, ki bi radi delali kot prostovoljci v eni izmed organizacij, ki je članica CCIVS-a, pa lahko zaprosijo za seznam članic CCIVS v svoji državi. <http://www.unesco.org/ccivs>

AVSO (Association of Voluntary Service Organisations)

AVSO je mednarodna nevladna organizacija, ki ustvarja Evropsko platformo nacionalnih in mednarodnih neprofitnih organizacij, ki so aktivne na področju dolgoročnega prostovoljnega dela.

AVSO se aktivno ukvarja s priznanjem legalnega statusa prostovoljcev in povečanimi možnostmi mobilnosti znotraj Evrope. AVSO se ukvarja tudi s povečanjem sodelovanja novih neprofitnih organizacij in posameznikov na področju prostovoljnega dela, predvsem tistih, ki so družbeno, ekonomsko, etično ali kako drugače izključeni. AVSO trenutno združuje 13 organizacij, ki so predvsem mreže, ali pa so tudi same mednarodne organizacije, in tako predstavlja več kot 80 organizacij po celi Evropi. Vsi člani AVSO so aktivni na področju promocije prostovoljnega dela in pomagajo posameznikom opravljati prostovoljno delo na mednarodni ravni. <http://www.avso.org>

E-VOLUNTEER

E-volunteer sestavlja skupina študentov in profesionalcev, ki se ukvarjajo s prostovoljnim delom. Spletna stran vsebuje ponudbe prostovoljnega dela po celem svetu, ponudbe pa so združene po tematikah. <http://evolunteer.co.uk>

GLOBAL YOUTH SERVICE DAY

Global Youth Service Day, ki ga v Sloveniji poznamo kot Mednarodni dan mladih prostovoljcev, je mednarodni dogodek, organiziran s strani Youth Service America in Global Youth Action Network, skupaj z 32 mednarodnimi organizacijami ter preko 100 nacionalnih koordinacijskih organizacij. Dogodek je namenjen promociji prostovoljstva mladih ter spodbujanju k aktivni participaciji mladih.

<http://www.gysd.net/home/index.html?width=1024>

Med sprehajanjem po spletnih straneh ugotovimo, da so prednost učinkovitejšega in hitrejšega posredovanja informacij preko svetovnega spleta izkoristile tudi številne organizacije, ki se ukvarjajo s prostovoljnim delom posredno (npr. državni organi, donatorji, itd.) ali neposredno (npr. nevladne neprofitne organizacije). Možnosti za tiste, ki si želijo izkusiti mednarodno prostovoljno delo, je neskončno, kajti posameznik si lahko sam preko spleta poišče prostovoljno delo v tujini, za katerega je odgovorna določena organizacija.

Mojo pozornost so pritegnile predvsem spletne strani organizacij v ZDA in Veliki Britaniji, kjer s skrbno izdelanimi oglaševalskimi slogani mlade nagovarjajo k prostovoljstvu v tujini. Pri tem moramo upoštevati specifične značilnosti ameriške družbe, med katerimi se nahaja tudi vzgoja in življenje mladih, ki je drugačna od evropske. Mlade se obravnava kot posebno ciljno skupino, katero spodbujajo k vključevanju v mednarodno prostovoljstvo predvsem v času t.i. gap year-a (leto prekinitve šolanja). Taka izkušnja naj bi mladim predstavljala nek iniciacijski obred ali preizkus za vstop v obdobje odraslosti. Razjasnila naj bi njihove želje, cilje glede študija, življenja, jih skratka opremila z bogatimi izkušnjami.

3.3.1. Kakšne možnosti prostovoljnega dela organizacije torej ponujajo mladim?

S pregledom in skrbno pripravo posameznik lahko oblikuje in izbere program prostovoljne aktivnosti glede na lastne interese, potrebe:

1. glede na časovno obdobje, ki ga namerava preživeti kot prostovoljec:

Krajše obdobje ponavadi traja od 2 do 4 tedne in je najbolj primerno za ljudi, ki imajo omejen čas potovanja. Ti programi ponavadi vključujejo določene naloge kot npr. čiščenje poti v parkih, organizacija lokalne knjižnice, gradnja in obnavljanje stavb, itd.

Srednje časovno obdobje traja od enega do treh mesecev in je še posebej priljubljeno med študenti, in sicer v času poletnih počitnic.

Daljša časovna obdobja traja 1 ali 2 leti, kar omogoča posameznikom, da se integrirajo v kulturo, okolje, da se naučijo novega jezika in ustvarijo vidnejšo spremembo.

2. glede na državo, kjer želi opravljati prostovoljstvo

3. glede na temo:

- varstvo in skrb za živali: na farmah, naravnih rezervatih, v živalskih vrtovih, zavetiščih, itd.
- umetnost, drama, mediji, glasba, gledališče, slikarstvo, ples, video, itd.
- delo z in med otroki: hendikepirani, otroci ulice, varstvo v vrtcih, kampih, itd.
- projekti v skupnostih: kmetijstvo, projekti ohranitve narave, zdravje, ženske skupine, ruralni projekti, nega, brezdomci, itd.
- zaščita in ohranjanje naravnega okolja: gozdovi, divje živali, itd.
- humanitarni projekti: HIV, človekove pravice, cunami, itd.
- izobraževanje: učenje jezikov, astronomija, oglaševanje, podjetništvo, religija, itd.
- šport: boks, potapljanje, nogomet, itd.
- aktivizem: politične kampanje, debatni krožki, mirovne organizacije, itd.
- avanturistične, nenavadne aktivnosti: treking, cirkus, kavboj, itd.

4. glede pričakovanj:

- naučiti se novih veščin, jezika, itd.
- pomagati drugim
- doživeti nekaj novega.

Odločitev za opravljanje prostovoljnega dela v tujini je osebna, saj je razlog za prostovoljstvo v tujini za vsakega posameznika unikatna in individualna. Kljub temu pa lahko iz analize odgovorov posameznikov razberemo glavne razloge, ki se gibljejo od potrebe po zadostitvi občutka družbene odgovornosti in aktivizma do želje po učenju o drugih državah in kulturah, novih veščin. Za nekatere to pomeni pridobitev novega pogleda na življenje in svet ter njihovo vlogo v njem in priložnost, da se osredotočijo na pomembna vprašanja, ki se tičejo celega sveta. Predvsem pomeni pomembno izkušnjo v življenju posameznika, mladim pa pomeni priložnost, da postanejo samozavestnejši, odgovornejši, itd.

Raziskava iz leta 2004, ki sta jo izvedla CIVIQ (Nizozemski CEV) in Erasmus University Rotterdam na temo politike prostovoljstva in partnerstva v EU, je pokazala da se odstotek populacije, ki jo predstavljajo prostovoljci, giblje od 27% na Nizozemskem do 51% v Avstriji, pri čemer je treba upoštevati raznolikost oblik in določil prostovoljstva v posameznih državah. Na splošno je odstotek višji pri bolj izobraženi populaciji. Kljub razpršenosti med različnimi starostmi pa odstotek ostaja nizek med populacijo, ki je mlajša od 35 let. Pri tem je treba upoštevati oteženo interpretacijo rezultatov glede na demografske, zgodovinske in metodološka vprašanja.

Vir novih prostovoljcev so ponavadi družine in krog prijateljev, znancev, kjer so glavno sredstvo sporočanja delovni kontakti in tisk.

Raziskava je pokazala, da se narava prostovoljnega dela spreminja; postaja vedno krajše in vse več temelji na projektih, k čemur je pripomogel tudi pozitivnejši odnos vlad EU do prostovoljstva.

Sodelujoče države pri raziskavi so predložile informacije o pomembnih in inovativnih iniciativah prostovoljstva, s katerimi se ukvarjajo od leta 2001, ko je bil Mednarodni dan prostovoljcev, ki so ga določili ZN.

Zavedanje o pomembnosti vzpostavitve natančnejših določil in pomanjkljivosti organizacijskih pravil glede prostovoljstva kažejo na potrebo po ustanovitvi nacionalnih svetov, postavitve nacionalne spletne strani in baze podatkov, učinkovite medijske kampanje, ustanovitve nacionalnega prostovoljnega centra. Večina držav je izrazila potrebo po uvedbi izobraževalnih programov za upravljanje prostovoljcev in nacionalnih festivalov, ki bodo promovirali in dvignili raven prepoznavnosti prostovoljstva. Kot odgovor na rezultate raziskave so bili podani številni predlogi k urejanju politike dela prostovoljstva.

Glavne ovire, ki jih je potrebno odpraviti na področju prostovoljstva so :

- pomanjkanje podatkov o razvoju prostovoljstva in njegove dodane vrednosti v posameznih državah
- pomanjkanje organov koordinacije na nacionalni ravni, ki bi zagotovili informacije o tem, kje in kdo je odgovoren za spremljanje razvoja prostovoljstva
- pomanjkanje ustrezne infrastrukture: glede na države, ki imajo razvit učinkovit sistem izmenjave informacij, kot je npr. primer dobre prakse, učinkovito zbiranje donacij, možnost razvoja in glas pri odločanju skupaj z drugimi družbenimi akterji (trg, državne institucije, itd.)

- potreba po praktični definiciji prostovoljstva, ki bo omogočila prostovoljstvo preko državnih meja in prosto gibanje prostovoljcev, kar bi lahko vzpodbudilo vlade, da postane uraden tudi popis prostovoljcev
- podoba in promocija prostovoljstva: potrebno je, da se ne poudarja le prispevek prostovoljstva k družbeni koheziji oziroma k krepitvi socialnega kapitala, temveč korist in bogastvo na ravni posameznika
- mreženje: potrebno je utrditi temelje prostovoljstva na vseh ravneh: lokalni, nacionalni, evropski, predvsem z "glasnim" pozivanjem celotne družbe
- prostovoljno delo je neplačano, kar pa ne pomeni, da nima stroškov, zato je potrebno pridobiti večja sredstva od drugih, npr. vlade, zasebnih donatorjev, itd.

4. MOTIVI ZA PROSTOVOLJNO DELO V TUJINI

Motive za prostovoljno delo v tujini je raziskoval Rehberg Walter, katere bom uporabila v nadaljnji analizi.

Raziskava, ki je bila izvedena med mladimi Švicarji in je bila osnovana na predpostavki teorije modernizacije o spremenjenih oblikah prostovoljstva, je pokazala, da motivi mladih za prostovoljno delo odražajo obliko refleksivnega prostovoljstva.

Kot sem že omenjala v prejšnjih poglavjih diplomske naloge, prostovoljstvo ne pomeni več le socialne pomoči in altruistične naravnosti k izboljšanju lokalne skupnosti, ampak pomeni obliko neformalnega učenja oziroma socialnih veščin, kulturnega kapitala, kar potrjujejo tudi rezultati raziskav o motivih za vključevanje v prostovoljno delo in širok razpon področij delovanja prostovoljnih organizacij v zadnjem desetletju.

Kot omenjajo mnogi avtorji prostovoljstvo prehaja iz tradicionalnega v novo, modernejšo obliko.

Za tradicionalno vključevanje v prostovoljstvo je značilna trdnejša vpetost v lokalne skupnosti, z dolgotrajnim članstvom in močnejšimi altruističnimi motivi, medtem ko je za modernejšo obliko značilno razumevanje prostovoljstva kot projekta v življenju posameznikov in ima specifična pričakovanja glede na način, čas in vsebino vključevanja. Zanimanje za novejšo obliko prostovoljstva je izzval Hustinx (2001), ki je med proučevanjem

mladih udeležencev v mednarodnih delovnih taborih odkril, da mladi niso posebno predani organizacijam in so bolj izbirčni glede tega, kaj počnejo, saj od prostovoljstva pričakujejo osebne koristi. Z Lammertynom sta našla povezavo med družbeno preobrazbo in prostovoljno aktivnostjo in bolj specifičnim nanašanjem prostovoljstva na življenjski okvir posameznika.

Samorefleksivnost posameznika omenjajo tudi teorije globalizacije, ki poudarjajo posameznikovo svobodo izbire, kar posledično pomeni tudi večjo negotovost in tvegane situacije. Ti življenjski okvirji sobivajo in hkrati izpodrivajo tradicionalne, kolektivne oblike, ki so zagotavljale bolj stabilne in samoumevne življenjske poti.

Hustinx in Lammerty ocenjujeta, da različni obliki prostovoljstva odražata dejstvo, da sodobni posamezniki nihajo med kolektivnimi in reflektivnimi življenjskimi viri določenosti.

Motivi za kolektivni uspeh prostovoljstva so ukoreninjeni v skupni orientaciji z močnim občutkom dolžnosti do lokalne skupnosti. Ti motivi pogosto izvirajo iz verske tradicije altruizma ali so produkt usmerjajoče ideologije ali drugih pomembnih sistemov. Skozi vdanost in podporo skupnosti se ti prostovoljci izognejo reflektivni avtonomni identiteti in samostojnejšemu življenju.

Za reflektivnega prostovoljca motivacija za prostovoljstvo zraste iz pojava praznine v življenju, lahko zaradi življenjske krize ali lastne izbire spremembe življenja. Pluralizacija motivov, ki se pojavi med reflektivnimi prostovoljci, pomeni kombiniranje instrumentalnih in notranjih (self-directed) motivov, z občutkom dolžnosti ali sočutja. Oblika altruističnega individualizma je značilnost motivacijskih osnov reflektivnega prostovoljca.

Proučevanje mednarodnega prostovoljstva šele začenja svojo pot, saj obsežnejše empirične raziskave z izjemo Hustinxovega proučevanja udeležencev mednarodnih delovnih taborov še ni bilo, če ne štejem internih raziskav posameznih organizacij.

Raziskava o motivih za prostovoljno delo v tujini je bila sicer izvedena med mladimi Švicarji, vendar jo bom zaradi praznine na tem področju uporabila kot kazalec splošnega stanja mladih prostovoljcev v tujini.

Raziskava je zajemala 118 respondentov. Ti so v preteklem letu izrazili zanimanje za mednarodno prostovoljstvo, in sicer pri krovni organizaciji, ki se ukvarja z mednarodnim sodelovanjem. Podatki so bili zbrani preko pol strukturiranih intervjujev, izvajanih s strani strokovnega osebja. Pol strukturiran vprašalnik je zajemal zaprti tip vprašanj o socio-demografskih značilnostih respondentov (starost, spol, nacionalnost, stopnja izobrazbe, delovne izkušnje), njihovi religiozni pripadnosti, osebnih izkušnjah in izkušnjah prijateljev in sorodnikov na področju nacionalnega ali mednarodnega prostovoljstva. Vprašanje o motivih je bilo sledeče: "Zakaj si zainteresiran za prostovoljno delo v tujini?". Iz kvalitativnih

podatkov (odgovorov) o motivih, so bile izoblikovane kategorije, v katere so razvrstili tudi odgovore.

Od vseh respondentov je bilo 64 % žensk in 36 % moških, njihova povprečna starost je bila 24 let, med njimi 91 % švicarske nacionalnosti. 10 % jih je končalo obvezno šolanje, 31 % poklicno šolo, 41 % srednjo šolo in 18 % je diplomiralo na univerzi.

57 % jih je bilo vpisanih v neke vrste izobraževanje za poklicno usposabljanje, 67 % je bilo zaposlenih vsaj za polovični delovni čas.

Med njimi je imelo izkušnje s prostovoljstvom 69 % mladih, 24 % je že opravljalo prostovoljstvo v tujini in 10 % je bilo aktivnih članov cerkvenih ali drugih skupnosti.

55 % respondentov je imelo prijatelja ali sorodnika, ki je redno opravljal prostovoljna dela in 52 % je poznalo koga, ki je imel izkušnje z mednarodnim prostovoljstvom ali drugimi načini mednarodnega sodelovanja.

Motivi respondentov za mednarodno prostovoljstvo so bili razporejeni v 12 kategorij, ki so jih kasneje združili v 3 kategorije motivacij.

TABELA 1: Motivi mladih za mednarodno prostovoljstvo

Motivacija respondentov	Intervjuji (n =118)	
	Frekvenca	Delež vseh intervjujev (%)
Skupina 1 "Doseči nekaj pozitivnega za druge"	91	77
Motiv 1.1 "Pomagati, dati, narediti nekaj dobrega"	56	48
Motiv 1.2 "Doseči ali spremeniti nekaj"	44	37
Motiv 1.3 "Stremljenje k etičnim vrednotam"	22	19

Motiv 1.4 "Počutiti se koristnega, storiti nekaj koristnega"	10	9
Skupina 2 "Iskanje novega"	88	75
Motiv 2.1 "Spoznati nove kulture, imeti mednarodno izmenjavo"	55	47
Motiv 2.2 "Delati nekaj drugačnega, oditi od tu"	36	31
Motiv 2.3 "Boljše seznanjenje z novo kulturo in vsakodnevnim življenjem"	29	25
Motiv 2.4 "Spoznati nove ljudi, prijatelje"	19	16
Motiv 2.5 "Učenje ali raba tujega jezika"	18	15
Skupina 3" Iskanje sebe"	79	67
Motiv 3.1" Nove izkušnje, osebni napredek"	60	51
Motiv 3.2 "Profesionalna orientacija, razjasnitev in razvoj"	31	26
Motiv 3.3' 'Odkrivanje ali prekoračitev osebnih meja"	13	11

Tabela 1 predstavlja pogostost motivov in kategorij motivacij. Vse tri skupine motivacije kažejo podoben odstotek pogostosti motivacij: 77 % je bilo motiviranih zaradi "doseganje nečesa pozitivnega za druge", 75 % zaradi "iskanje novega" in 67 % zaradi "iskanje sebe". Najbolj pogosti posamezni motivi so bili: "pridobivanje novih izkušenj, osebni razvoj" (51 %), "pomoč, nekaj dati, delati dobro" (48 %), "spoznati nove kulture, mednarodna izmenjava" (47 %), "doseči nekaj ali spremeniti nekaj" (37 %), "narediti nekaj drugačnega, iti od tukaj" (31 %) in "profesionalna orientacija, razbistritev, napredek" (26 %). Med njimi niso našli pomembnih statističnih razlik med moškimi in ženskimi ali med mlajšimi in starejšimi anketiranci.

Med anketiranci z izkušnjo mednarodnega prostovoljstva je bil manj pomemben le motiv "narediti nekaj drugačnega, oditi od tukaj".

Motivi se niso pojavljali samostojno, ampak v kombinaciji z motivi iz druge skupine. Kot je razvidno iz tabele 2, samo 21 % anketirancev je omenilo en motiv ali motive iz samo ene skupine, ostalih 39 % je izbralo motive iz 2 skupin in 40 % iz vseh treh. Za ilustracijo dajem primer 24 letnega mehanika:

"Moja motivacija je, da narediš nekaj, kar pomaga drugim (motiv 1), da lahko dosežeš nekaj. V takih prostovoljnih programih spoznaš ljudi, kulturo in življenjske pogoje (motiv 2) in to pokaže tudi kakšni smo Švicarji. Zanimivi sta kultura in skupina prostovoljcev. Spoznaš nove ljudi, spoznaš kaj novega o sebi in se ceniš bolj (motiv 3), ker je zagotovo lahko stresno.

TABELA 2

Motivacija respondentov	Frekvenca	Delež od vseh intervjujev (%)
Skupina 1 (samostojno)	13	11
Skupina 2 (samostojno)	8	7
Skupina 3 (samostojno)	4	3
Skupina 1 in 2	18	15
Skupina 1 in 3	13	11
Skupina 2 in 3	15	13
Skupine 1,2 in 3	47	40
Skupaj	118	100

SKUPINA 1: "Narediti nekaj pozitivnega za druge"

Motiv 1: "Pomagati, dati, delati dobro"

Približno tretjina anketirancev je eksplicitno uporabila besede "pomagati" ali "pomoč", ko je govorila o njihovi motivaciji za mednarodno prostovoljstvo:

"Zelo zgodaj sem odkrila, da želim pomagati drugim ljudem, da rada poslušam druge in da me zanimajo problemi drugih. Posebno pomoč, ki jo lahko ponudiš ljudem, tolažbo in tudi izmenjavo med ljudmi iz drugih kultur in z drugačnim načinom življenja."

Pogosto se je pojavil altruistični motiv v kombinaciji z motivom "za njihovo dobro". S pomočjo drugim so želeli doseči lastni napredek.

Motiv 2 : "Doseči ali spremeniti nekaj"

Namen ustvariti nekaj in videti in čutiti učinek njihovih lastnih dejanj dobro opiše naslednji citat:

"Da, moja motivacija je zavedanje o tem, da lahko dosežeš rezultat in da si v pomoč, da lahko storiš nekaj, da bo rezultat viden. Preprosto, da veš, da je ljudem bolje po tem."

Motiv za izboljšanje sveta je bil pomemben za precejšnje število anketirancev, vendar so ga izražali skozi bolj pragmatične in malenkostne primere. Kar nekaj mladih je imelo občutek, da morajo upravičiti svoj motiv za izboljšanje sveta s popačenim izražanjem.

Motiv 3: "Stremljenje k etičnim vrednotam"

Anketiranci, ki so opisali motivacijo z eksplicitnim nanašanjem na dosti abstraktne etične vrednote, so kot vodilna načela prevladali pravica, enakopravnost, zavest, odgovornost.

Motiv 4: "Počutiti se koristen, storiti nekaj koristnega"

Potreba po koristnem ali pomembnem dejanju je strogo povezana z željo po pomoči, dajanju ali storiti nekaj dobrega.

Koristno dejanje je tisto, ki ima potencial pomagati komu neposredno. Profesionalno delo v banki se domneva kot nekoristna aktivnost.

SKUPINA 2: "Iskanje novega"

Motiv 2.1: "Spoznati nove kulture, medkulturna izmenjava"

Spoznavanje novih kultur ni bil videti kot cilj sam po sebi, ampak bolj kot sredstvo za boljše razumevanje ali večjo strpnost med ljudmi in za realizacijo univerzalnih etičnih načel.

Spoznavanje druge kulture pomeni tudi boljši vpogled v lastno kulturno ozadje in pridobivanje novih pogledov na vsakodnevno življenje v lastni državi.

"Kultura je zelo pomembna zame, ravno tako spoznavanje drugih kultur. Spoznal sem, da dosti problemov izhaja iz napačnega razumevanja kultur. Moja želja je doseči več strpnosti med ljudmi. Poleg tega želim izboljšati moje razumevanje drugih. Vedenje o drugi kulturi pomaga tudi razumeti dejanja nekoga iz te kulture."

Motiv 2.2: "Delati nekaj drugega, iti od tukaj"

Pogosto se ta motiv pojavlja skupaj s profesionalno orientacijo ali splošnim nezadovoljstvom z delom v državi.

"Predvsem je zame to popolnoma nova izkušnja. Ravno kar sem zaključil strokovno prakso v trgovini, zato sem želel poizkusiti nekaj popolnoma drugačnega, bolj v okviru sociale, ker me to področje zanima in imam občutek, da mi taka izkušnja pri tem lahko pomaga."

"Ukvarjati se s čim bolj praktičnim in ne na način takega sistema dela, kot je tukaj v Švici. Želim delati projektno, bolj svobodno, kar nudi prostovoljno delo."

Motiv 2.3.: "Boljše seznanjenje z novo kulturo in vsakodnevnim življenjem"

Za razliko od običajnih turističnih potovanj, mednarodno prostovoljstvo ponuja mladim možnost, da so del vsakodnevnega življenja v tuji državi. Mnogo anketirancev je navedlo ta razlog za mednarodno prostovoljstvo, ko so bili vprašani, zakaj preprosto ne odidejo na potovanje.

"Sem že samo potoval, vendar ne najdeš takega kontakta z lokalnimi ljudmi, kot če živiš med njimi in jim pomagaš. Ponudi ti boljši vpogled v državo in ljudi, ter tako dobiš boljši vtis o drugih delih sveta."

Motiv za boljše spoznavanje vsakodnevnega življenja je tesno povezan z visokimi pričakovanji respondentov o programu mednarodnega prostovoljstva.

"Menim, da je pomembnejše, da lokalni ljudje postanejo resnično del projekta, saj je končni cilj izboljšanje njihovih življenjskih pogojev."

MOTIV 2.4.: "Spoznati nove ljudi, prijatelje"

Pri tem gre za spoznavanje novih ljudi tako s strani udeležencev kot lokalnih prebivalcev. Soočenje z novimi ljudmi predstavlja obogatitev in navdih, poleg tega pa je lahko obremenilno in izčrpavajoče.

"Poleg kulture so zanimivi tudi ostali prostovoljci. Spoznaš nove ljudi, se naučiš mnogo o sebi in tudi sebe znaš bolje ceniti."

Motiv 2.5: "Učenje ali raba tujega jezika"

Ta motiv je predstavljal ponavadi kot stranski proizvod poglobljenosti v tujo kulturo.

"Pozitivni stranski učinek je, da se naučiš nekaj o kulturi neposredno, recimo izboljšaš znanje tujega jezika."

SKUPINA 3: "Iskanje sebe"

MOTIV 3.1. "Nove izkušnje, osebni napredek"

"Želim si izkušenj v tujini, ker sem prepričan, da si v smislu težjih, novih situacij, prisiljen k razvijanju novih veščin, ki jih doma verjetno ne bi razvil."

Pričakovanja o osebnem razvoju skozi mednarodno prostovoljstvo so bila visoka, saj so respondenti pričakovali večjo zrelost in samozavest ter večje zadovoljstvo v življenju.

"Imam občutek... prepričan sem, da mi bo žal, če tega ne storim. Gre tudi za odraščanje, da ti zadoščenje."

Pogosto je bil ta motiv v povezavi s profesionalno orientacijo.

"Nameravam se profesionalno ukvarjati s tem področjem, zato mislim, da mi bo izkušnja pri tem koristila. Poleg tega je to preprosto osebna izkušnja."

Motiv 3.2.: "Profesionalna orientacija, razjasnitev in razvoj"

Nekateri so imeli namen profesionalno delati na področju mednarodnih sodelovanj, zato so želeli pridobiti konkretne izkušnje na tem področju.

"Nameravam se profesionalno ukvarjati s tem in ponavadi je taka izkušnja v prostovoljstvu nujna. Poleg tega želim ugotoviti, če sem sposobna delati v stresnih situacijah, ker pojma nimam, kako delo na tem področju poteka."

Pri tem so odstopali mlajši respondenti, ki so še študirali ali bili v šoli, katerim je mednarodno prostovoljstvo predstavljalo sredstvo za razjasnitev splošnih poklicnih perspektiv.

"Trenutno sem na križišču svoje poklicne poti, ne vem, kaj želim početi v prihodnosti, kam se usmeriti profesionalno in mogoče mi bo ta program razjasnil želje."

Motiv 3.3.: "Odkrivanje ali prekoračitev osebnih meja"

Izzivanje sebe in spoznavanje lastnih meja je pomembno sredstvo za graditev osebnosti, posebno za adolescente in mlade ljudi.

"Moja osebna motivacija... zelo rad potujem v tujino. Tuje države so zame izrednega pomena za moj osebni razvoj."

ZAKLJUČEK

Motivi mladih za mednarodno prostovoljstvo so bili razdeljeni v 3 skupine, ki so zajemale 12 različnih motivov.

Prva skupina je bila označena kot "Doseči nekaj pozitivnega za druge" in je predstavljala respondente, ki so hoteli pomagati ali dati, spremeniti nekaj. Naravnani so k etičnimi vrednotami ali želijo imeti občutek koristnosti ali narediti nekaj koristnega.

Druga skupina "Iskanje novega" je želela raziskovati novo kulturo, spoznavati nove ljudi ali poizkusiti nekaj popolnoma drugačnega. Poleg tega so se želeli naučiti novega jezika ali uporabljati že naučeni tuji jezik.

Tretja skupina je naravnana k osebnim željam respondentov in je označena kot "Iskanje sebe". Ti so želeli pridobiti osebne izkušnje, razjasniti poklicno pot, občutiti ali preseči osebne meje. Celotna raziskava je pokazala značilnosti refleksivnega prostovoljca. Le 10 % so bili aktivni člani cerkvene ali religiozne skupine, za katere je značilna prevlada altruizma v temeljih religioznih sistemov, ki je motiv kolektivnega prostovoljstva.

Na podlagi koncepta refleksivnega prostovoljstva, ki predvideva kombinacijo motivov tradicionalnega in novega načina prostovoljstva, je rezultat potrdil predvidevanja.

Med njimi je bilo le 11 % respondentov, čigar glavni motiv je bil altruistične narave - doseči nekaj dobrega za druge.

Kombinacijo altruističnih motivov in motivov usmerjenosti k samim sebi predstavlja 23 % mladih, usmerjenih k lastnim ali instrumentalnim motivom in 77 % mladih, ki so jim bili motivi enako pomembni. Ti respondenti so bili označeni kot altruistični individualisti ali respondenti z mešanico motivov altruizma-egoizma.

Prostovoljstvo je označeno kot temelj socialnega kapitala v družbi, saj mladi, ki so vključeni v prostovoljstvo kažejo močnejše prosocialno držo kot tisti, ki niso (Meyer in Bukowski, 1993; Wilson, 2000 v Rehberg, 2005:12).

Skozi skupno prostovoljno dejavnost se posamezniki učijo odnosov z drugimi in zaupanja drugim.

Po drugi strani je tudi verjetnost prostovoljstva pospešena s socialnim kapitalom, saj z razširjeno socialno mrežo in množičnim članstvom v organizacijah prispeva k lažji dostopnosti in boljšemu informiranju o prostovoljstvu na splošno.

Pri spodbujanju prostovoljne dejavnosti so pomembni tudi družina in prijatelji, če obstaja pozitiven odnos do prostovoljstva in z deljenjem znanja in izkušenj o prostovoljstvu med njimi.

Ti mehanizmi so se pokazali kot pomembni in vplivni tudi v tej raziskavi, saj je več kot polovica respondentov imela prijatelja ali sorodnika, ki je že imel izkušnjo z mednarodnim prostovoljstvom.

5. ŽIVLJENJE MLADIH

Omenjena raziskava služi kot dobra iztočnica za razumevanje ne le spremenjenih oblik prostovoljstva (mladih) na splošno, temveč za naraščajoče in dinamične spremembe življenja mladih oziroma vseh posameznikov v današnji družbi, kar tudi opisujejo avtorji teorije modernizacije.

Modernizacija pomeni določeno vrsto družbenih sprememb oziroma prehod iz tradicionalne (predindustrijske) v moderno (industrijsko) družbo. Značilnost tradicionalnih družb je zaprtost, statičnost, samozadostnost, medtem ko je moderna družba odprta, dinamična, nenehno spreminjajoča se entiteta.

Pri opisovanju modernizacije se pogosto govori o dveh fazah modernizacije, in sicer o industrijski in postindustrijski modernizaciji." Industrijska faza pomeni prvo obdobje modernizacije in gre predvsem za nastanek in ekspanzijo industrije, tržno-blagovnih odnosov, konfliktov med delom in kapitalom. Njeno vodilo sta kopičenje in izraba energije in moči v

vseh pomenih, segmentiranje družbenih sfer in življenjskih področij (sfera dela, porabe, prostega časa in zasebnosti, javnosti), ločevanje civilne družbe in države, njen vrhunec pa je konsolidacija v porabniški družbi in socialni državi.

Postindustrijska modernizacija pa pomeni novo obdobje modernizacije, ki razvija gospodarstvo v skladu z ekološkimi resursi in omejitvami, gradi na sinergičnem povezovanju znanja, informacij, dela in človekovih potreb, tako da se ohranja visoka kakovost življenja in ravnotežja v okolju. Njena vodila so znanje, informiranost, kultura bivanja, preseganje socialnih, razrednih, kulturnih, splošnih in drugih omejitev, usmerjenost k posamezniku ter visoka fleksibilnost obnašanja in reagiranja na vseh nivojih družbe, od posameznika do državnih in naddržavnih institucij" (Ule, v Ule, Mihelj, 1995:50).

S specializacijo in funkcionalizacijo modernih družb poseben pomen in značaj dobi tudi mladost, ki od novega veka dalje pomeni socialno eksperimentiranje s seboj in s socialnim svetom. Mladost se je raztegnila daleč preko zaključka biološkega dozorevanja in pomeni praviloma nepovraten in enkratni proces umeščanja in samoumeščanja posameznikov v različne življenjske oblike in sestave socialnih vlog ter v različne socialne identitete.

Dvajseto stoletje torej poleg vseh družbenih novosti pomeni tudi "rojstvo" pomembne vloge mladine, ki pa se na začetku 21. stoletja zdi, da se njena izpostavljena vloga zmanjšuje in se staplja z drugimi generacijskimi in družbenimi skupinami (Ule, 2000: 17).

Če so bili vse do sedemdesetih let mladi močno vpeti v "produkcijski sistem" družbe, ko sta bila šolski proces in vzgoja doma v funkciji bodočih zaposlitev ter trdno določenih socialnih vlog, so mladi v osemdesetih že predstavljali proces "ukinjanja in preseganja" mladine kot vmesnega ali prehodnega obdobja.

Vzroke za izginjanje klasične mladosti najdemo v podaljševanju šolanja, v posploševanju šolanja na vse družbene sloje, v vedno večji individualizaciji izobraževalnih poti ter v vse zgodnejšem sociokulturnem dozorevanju mladih.

Prvi fazi modernizacije, ko se je mladina izoblikovala kot samostojna in relativno homogena skupnost, sledi kulturna modernizacija mladine v sedemdesetih, osemdesetih, ko gre za obsežen kompleksni proces spreminjanja življenjskih praks in usmeritev, ki zadevajo ne le mlade ampak vse širše segmente družbe.

Kulturna modernizacija pomeni premik k prostemu času, potrošnji, zabavi, novim stilom, predvsem pa gre za individualizacijo življenjskih usmeritev in življenjskih poti, vse večji pomen osebnih izkušenj in vrednot, poudarjanje postmaterialnih vrednot (kvaliteta življenja in medosebnih odnosov, svobodno odkrivanje duhovnosti, visoko vrednotenje osebnih izkušenj) v primerjavi s tradicionalnimi vrednotami, zlasti karierizmom, gonjo za materialnimi

dobrinami, socialno močjo,...(Ule, 2000:19). Ta proces danes še vedno traja in postavlja celotno družbo pred nove izzive, ki jih ponuja nadaljnji znanstveni, tehnološki in kulturni razvoj, kar predstavlja globalne spremembe in s tem tudi tveganja.

Veljavnost navedenih značilnosti individualizacije življenjskega poteka in postmaterialnih vrednot potrjujejo odgovori respondentov v omenjeni raziskavi, saj je kar 51 % mladih izrazilo željo po pridobivanju novih izkušenj, po doseganju osebnega razvoja, 31 % je želelo narediti nekaj drugačnega, iti nekam drugam, 47 % je želelo spoznavati nove kulture, kar kaže na drugačno vlogo mladosti, ki se razširja hkrati v zgodnejša leta (potrošnja, avtonomno oblikovanje življenjskih stilov, itd.) in pomika v kasnejša leta življenja kot obdobje prehoda v odraslost (prva zaposlitev, vstop v osrednje družbene pozicije, itd.).

Skupek novih izzivov in tveganj modernizacijskih procesov (industrijske, postindustrijske, informacijske modernizacije) je povzročil spremembe tako v družbi kot pri posameznikih.

Procesi sodobnih družb nasprotujejo stereotipnemu sprejemanju pričakovanj ter zahtev okolja, povezanih s spolom, starostjo, socialnim izvorom, kulturno pripadnostjo posameznikov. Ne prenaša vnaprej definiranih in monolitnih osebnih in socialnih identitet, trajnih življenjskih stilov, stalne priklenjenosti na kraj, spol,...(Ule, 2000: 30).

Posameznik mora oblikovati individualen, osebni življenjski stil življenja, dela, učenja, če želi slediti intencam modernizacije, ki terja od posameznika fleksibilnost in kreativnost.

Beck in drugi avtorji individualizacijo življenjskih stilov oziroma življenjskih načinov vidijo kot celovit preobrat v načinih življenja, mišljenja, identitetnih in subjektivnih strukturah posameznikov, njihovih medosebnih odnosov in družbenih razmerij (od tradicionalnih k pluralnim, individualno določenim, začasnim življenjskim stilom). Pri individualizaciji gre za tri dimenzije, in sicer osvobajanja, odčaranja in nadzora.

Kot pravi Ule (2000: 33), je težnja k individualizaciji seveda najbolj opazna med mladimi, saj se takrat začne oblikovanje trajnejših življenjskih stilov in vrednotnih usmeritev. Istočasno z individualizacijo poteka tudi globalizacija vsakdanjega življenja, ki zajema menjavo življenjskih prostorov, brisanje psihičnih preprek in meja med narodi, religijami,..., mešanje več perspektiv, stilov v eni biografiji, simbolna psihološka mobilnost (ne le fizična, ampak npr. gibljivost s pomočjo interneta), na kar opozarja celotno diplomsko delo, te značilnosti pa jasno opisujejo izjave anketirancev.

Z večjo svobodo in fleksibilnostjo pa postaja prihodnost mladih bolj negotova in mnogodimenzionalna, saj morajo vedno več napora vlagati v sprejemanje tveganih odločitev v vsakdanjem in poslovnem svetu, biti morajo sposobni poskrbeti sami zase in kot pravi Beck, gre za samoodgovornost posameznikov, ki jo pridno izkorišča sodobni kapitalizem. "Pot v

postmoderno družbo je torej tudi pot v naraščajočo socialno in kulturno negotovost, v moralna in vrednotna protislovja in znatno stopnjo negotovosti glede prihodnosti" (Ule,2000: 41). Ker so mladi za svojo rabo prisiljeni sproti oblikovati socialna pravila, orientacije in identitete, to zahteva od njih visoko stopnjo refleksivnosti in osebne fleksibilnosti. Če dodam osebna razmišljanja, se mi zdi, da mladi odidejo na prostovoljno delo v tujino tudi zaradi obremenitev in splošnega upadanja trdnih in zavezujočih pravil, na katere bi se lahko naslonili v svojih osebnih krizah in ta "premik" dejansko pomeni beg od vsega.

Mladi imajo namreč zaradi identitetnega iskanja poudarjeno potrebo po občutku življenjske skladnosti in smiselnosti, zato jih vsi pritiski močno prizadenejo.

Svobodni in neavtoritativni način prostovoljstva lahko omogoči posameznikom, da najdejo smisel in zaživijo neobremenjeno. Združevanje mladih preko prostovoljnega dela jim lahko predstavlja neko skupnost, kjer ni zunanjih motenj (šola, delo, družinski vplivi) in v kateri lahko presežejo občutek individualne neskladnosti in izkusijo novo socialno skladnost in kompetentnost, predstavlja lahko t.i.solidarnostno skupnost (kot npr.vrstniške skupine, ki v devetdesetih ne predstavljajo več stabilne življenjske oblike).

Odgovori odražajo tudi spremenjeno retoriko mladosti, pri čemer je danes osrednja tema razgovorov med mladimi identiteta, življenjski potek,...in ne več razpoloženje, kar kaže tudi na pritisk, ki ga doživljajo mladi s strani družbe. Težnja k zgodnjemu razvijanju sposobnosti, visokim pričakovanjem glede izobrazbenosti, udejstvovanju v različne učne dejavnosti, sili mlade da "zgodaj preišljejo o sebi in načrtujejo svoje bodoče življenje" (Ule, 2000:21), kar postavlja mlade pred večja tveganja.

Na podlagi omenjenega koncepta refleksivnega prostovoljca se mi zdi pomembna tudi sprememba mladih v odnosu do starejših, saj mladi na mnogih življenjskih področjih postajajo mnogo bolj neodvisni od npr. staršev. Njihovi odnosi so mnogo bolj elastični, starši postajajo bolj svetovalci in zagovorniki in ne oblikovalci življenjskih poti svojih otrok, kar kaže na bolj osebne odnose med odraslimi in mladimi. Strokovnjaki hkrati poudarjajo, da se mladi vedno bolj zatekajo v zasebnost, ker jim nudi mesto sprostitve od zunanjih pritiskov ter mesto samorealizacije, kar lahko navežemo tudi na rezultate raziskave, ki kaže na usmerjenost mladih k samim sebi.

Vedno večje zatekanje v zasebnost zaradi zunanjih pritiskov pomeni tudi, da se spreminja preživljanje pomembne moderne kategorije, t.j. prostega časa, ki se krči (šolske obveznosti, različne obšolske dejavnosti, itd.) in postaja čas za izogibanje stresu, obremenitvam, pozabi.

Gre torej za pasivno preživljanje tega, kar po eni strani pomeni umik v varnost individualizirane zasebnosti, po drugi pa pogloblja nezadovoljstvo, pomeni tveganje za posameznikovo samopodobo in ima majhen socialni pomen (npr. gledanje tv-ja, obsedenost z igrami, nakupovanjem, itd.).

Pri analizi vrednot in življenjskih stilov mladih je torej pomembno upoštevati dejstva, da se pomen mladosti zmanjšuje tako v demografskem kot tudi v družbenem smislu, kajti delež mladih se v primerjavi s starejšimi zmanjšuje in proces osamosvajanja in kulturne modernizacije mladine se je v devetdesetih začel preusmerjati in zdi se, da se izpostavljen vloga mladosti končuje, saj se mladi vračajo nazaj v zavetje podaljšanega socialnega otroštva, iz katerega so izšli (Ule, 2002:24). Sedanje stanje mladih kaže, da družina, šola, univerza, vrstniki dajejo posameznikom psihosocialno opremo za soočanje z individualnimi možnostmi in tveganji, manj pa za širšo in bolj zahtevno kritično refleksijo razmer (Boškić, 2005:313).

Kot poudarjata raziskovalki mladine Kuhar in Ule, pri mladih narašča pomen "družbeno korektnih vrednot" (zdravje, red, stabilnost, kreativnost, svoboda, vznemirljivo življenje). Opazni so zametki nove etike, ki sloni na "dolžnostih do samega sebe". Konvencionalni simboli uspeha, kot so dohodek, kariera, status, za mnoge ne izpolnjujejo več njihovih rastočih potreb, lakote po "izpolnjenem življenju". V iskanju samozapolnitve mladi potujejo po vsem svetu, se pustijo prešolati, se postijo, ukvarjajo z džogingom, spreminjajo telesne podobe in modne stile (Ule, Kuhar, 2002:72). Mladi postajajo pravi eksperti v izbiri življenjskih stilov, soočajo se s stilskimi novostmi in med njimi smiselno izbirajo.

Spremenjeni življenjski poteki mladih zahtevajo torej posebno obravnavo in razumevanje med vsemi akterji družbe, najbolj pomembno pa se mi zdi, da se mlade obravnava in spodbuja na načine, ki jih ne ogrožajo, ukrepe pa zasnovati na podlagi okoliščin, v katerih živijo mladi in ne starejši, in sicer tako da jim bodo olajšali današnjo mladost in jih pripravili na prihodnost.

SKLEPI

If you want flowers you must have flowers, roots and all, unless you are satisfied with flowers made of paper and tinsel. And if you want education you must not cut it off from the social interests in which it has its living and perennial sources (Tawney, 1926:22).

Današnji čas postavlja v ospredje velike razprave o nekoč nevprašljivih konceptih poučevanja in učenja med različnimi družbenimi akterji (od izobraževalcev, sociologov, politikov in izvajalcev), in sicer na lokalni, nacionalni in globalni ravni.

Povečana skrb na področju izobraževanja je logična reakcija na temeljne družbene spremembe, ki so preoblikovale nekoč industrijske družbe v postindustrijske družbe, v katerih naj bi pridobivanje znanja igralo vodilno vlogo pri gospodarski rasti in bogastvu. Nove ideje in rešitve o tem, kakšno naj bi bilo učenje v "družbi znanja", so ključne pobude pri oblikovanju sfere izobraževanja.

Vsebinsko učenje, samoučenje, vseživljenjsko učenje, priložnostno učenje in neformalno učenje so postali ključni elementi izobraževanja.

V izoblikovanju družbe je mlada generacija tista, na katero najbolj vplivajo novi učni koncepti.

Do nedavnega je bilo učenje večinoma razumljeno kot del otroštva in mladosti v življenjskem poteku posameznika. Danes se učenje razteza čez celo življenje, kajti služba in profesionalne zahteve ter trg dela zahtevajo nagle spremembe z nepredvidljivimi posledicami. Izobraževalne sposobnosti in spretnosti so se dvignile v vseh zahodnih evropskih družbah in mladi ljudje se izobražujejo mnogo več let kot kdajkoli prej. Danes se več kot tretjina mladih Evropejcev (18-24 let) tudi z mnogo nižjimi kvalifikacijami še vedno izobražuje in ne dela, hkrati se skoraj en izmed osmih mladih odraslih (25-34 let) še vedno udeležuje različnih oblik izobraževanja ali prakse v dolžini štirih tednov. Ti podatki kažejo na podaljševanje izobraževalnega procesa posameznikov, ki vodi do drugačnih biografij mladih ljudi.

Ko je učenje dobilo bolj izrazito mesto v življenju, so se meje med učenjem, delom in prostim časom začele rušiti oziroma postajajo vedno bolj zabrisane. Nove kombinacije učenja in dela (npr. istočasno opravljanje dela in študiranja) ter aktivnosti v prostem času težijo k razvijanju sposobnosti, kot je npr. jezikovna spretnost, pri čemer lahko za primer navedem mednarodne izmenjave, ki kombinirajo učenje in bivanje v tujem okolju.

Te izboljšave so spremenile odnos med učenci in učitelji/ trenerji; saj je učitelj lahko tudi učenec v nekem drugem kontekstu in obratno, učenec je lahko učitelj. Učitelji in učenci so postali izvajalci izobraževalnega procesa in so-učenci.

Kljub vsem pozitivnim spremembam na poti k družbi znanja, pa še vedno obstajajo številna neskladja tako med državami kot med mladimi ljudmi v smislu njihovih možnosti, da dostopajo do ponujenih izobraževalnih načinov. Socio-kulturne in socio-ekonomske razlike, ki se tičejo ravni izobraževanja, obstajajo v vseh evropskih državah, čeprav na različnih stopnjah. To dejstvo je zaskrbljujoče, če upoštevamo, da kljub naraščanju možnosti izobraževanja, nimajo vsi mladi zadovoljive službe in ugodne življenjske situacije. Variirajoč odstotek mladih je v nevarnosti, da bodo socialno izključeni, če to že niso. Ukvarjanje z nadaljnjimi izobraževalnimi načini in seveda s populacijo mladih na splošno mi zdi zelo pomembno, kajti brez natančnega in premišljenega raziskovanja mladih in razumevanja njihovih življenj se bodo razrahljali tako obstoječi temelji družbenega napredka kot tudi, gledano dolgoročno, bodoči elementi razvoja.

V diplomskem delu sem se zato s pregledom izobraževanja želela približati "novejšim" pristopom v izobraževanju in ugotoviti, kaj resnično pomeni znanje in njegovo pridobivanje za mlade danes, v času nenehnih sprememb, tveganj in globalizacije.

Uvid v politiko izobraževanja (predvsem evropsko) in njenimi ukrepi za izboljšanje življenja mladih me je prijetno presenetil, saj je v sklopu glavnih organov, ki se ukvarjajo z mladimi, njihovo prizadevanje za spodbujanje, izboljšanje in dostopnost izobraževanja za vse mlade, ne glede na njihov ekonomski položaj, raso, starost,...zelo spodbudno in obetavno. Vendar kot kažejo podatki, praksa še močno zaostaja za teorijo.

Ker se hkrati s širjenjem in krčenjem sveta pretok znanja povečuje, se morajo mladi soočiti ne le z vsakodnevnimi, lokalnimi stvarmi, temveč tudi s tistimi, ki zadevajo celotno človeštvo (npr. ekološke krize), zato se mi zdi pomembno, da jih opremimo z znanjem, ki je nujno za preživetje in ki se ga ni moč naučiti iz knjig in zvezkov.

Zavedanje o nujnosti t.i. socialnega in kulturnega kapitala ne le za mlade, temveč za vse starostne kategorije, zasledimo med številnimi avtorji (družboslovci, ekonomisti, politiki). Branje izpovedi mladih pa mi je ponudilo dodatno dimenzijo pri proučevanju in ugotovila sem, da tudi oni sami izražajo željo in nujo po drugačnih veščinah, ki jim bodo pomagale zapolniti in najti smisel njihovih življenj.

Kot kažejo raziskave med mladimi, se njihovi življenjski poteki zelo spreminjajo, zato se mi zdi njihovo razumevanje in spremljanje nujno za kritično analizo in oblikovanje ukrepov za mlade na vseh ravneh (od posameznikov, lokalnih organizacij, državnih ustanov in mednarodnih združenj).

Mladi ljudje v demokratičnih družbah so odgovorni ne le za svoja življenja, temveč tudi za širša družbena vprašanja, pri čemer brez njihovega vključevanja, kritičnega mišljenja in

pravice do izražanja mnenj pozitivne spremembe in napredek ne bodo možne. Spodbujanje vključevanja in hkrati aktivnega državljanstva preko različnih načinov izobraževanja je vitalnega pomena za življenje mladih, saj bodo z ozaveščenostjo lažje in bolje odločali o njihovem trenutnem in prihodnjemu mestu v družbi.

Ker formalno izobraževanje ostaja pretežno domena državnih ustanov, ima neformalno izobraževanje mnogo večje možnosti za razvoj, saj se lahko zaradi širine njegovega področja delovanja in bolj fleksibilne narave samega izobraževalnega procesa bolj približa resničnim potrebam mladih. Preko izkustvenega učenja se namreč lahko hitreje in učinkoviteje pridobivajo potrebna znanja.

Uspešnost in učinkovitost neformalnega izobraževanja potrjujejo številni primeri pozitivnih izkušenj tistih mladih, ki so že "okusili" takšen način izobraževanja, kot dopolnilen ali alternativen formalnemu izobraževanju, kot tudi primeri t.i. dobrih praks (npr. uspešni projekti, ki so bili izvedeni na področju neformalnega izobraževanja) ter vedno večje prizadevanje izvajalcev neformalnega izobraževanja pri promociji in izmenjavi izkušenj v okviru povezovanj s podobnimi izvajalci, državnimi ustanovami, mednarodnimi organizacijami, itd.

Pri tem moram poudariti, da je prepoznavanje in vrednotenje neformalnega znanja ter vključevanja v neformalno izobraževanje še zelo šibko. Kot primer lahko ponovno navedem projekt NEFIKS (indeks neformalnih znanj), ki je kljub njegovemu 5-letnemu obstoju med delodajalci slabo poznan. Ti pri zaposlovanju mladih dajejo prednost uveljavljenim formalnim certifikatom, diplomam.

Rešitev za boljše prepoznavanje in vrednotenje vidim v ustrezno izoblikovanih orodjih za potrjevanje kakovosti neformalnega učenja in splošni uveljavljenosti in spodbujanju le-tega med vsemi družbenimi akterji.

V diplomskem delu sem kot izvajalce neformalnega izobraževanja proučevala prostovoljne organizacije (predvsem nevladne), ki se ukvarjajo s prostovoljnim delom z mladimi in za mlade. Namen je bil ugotoviti, kakšno je stanje na področju prostovoljstva na splošno, kakšno težo ima za mlade in kako ga umeščajo v politiko različni organi Evropske unije. Dodatno me je spodbudilo k raziskovanju pomena prostovoljstva za mlade, njegova množična razvitost prostovoljnih organizacij in priznavanje njihove koristne družbene vloge v Veliki Britaniji in ZDA, pri čemer me je presenetila visoka udeležba mladih v mednarodnem prostovoljstvu. Analiza vključenosti mladih v prostovoljno delo v starosti od 14 do 17 let je pokazala, da je v 90-ih letih v različnih prostovoljskih projektih delovalo 58 % te populacije. V Veliki Britaniji je bilo mladih raziskovalcev na tisoče. Številne lokalne, nacionalne, mednarodne

nevladne/vladne, profitne/neprofitne organizacije močno spodbujajo vključevanje mladih v prostovoljne aktivnosti, najprej seveda na lokalni ravni, hkrati pa je izkušnja prostovoljstva v tujini skorajda "pravilo" v življenju mladih.

Te ugotovitve sem skušala primerjati z razvitostjo prostovoljstva mladih v ostalih evropskih državah, pri čemer sem prišla do zaključka, da je predvsem v vzhodnih državah bližje fazi sejanja kot pobiranja sadov. Razloge za slabo prepoznavnost prostovoljstva na splošno je moč iskati na ravni posameznih držav, njihovih politik in nezadostnemu prizadevanju pri usklajevanju ukrepov in formalno pravnih ureditev. Hkrati pa je bila večina evropskih držav žrtev spremenjenih političnih sistemov in tranzicijskih procesov, kar je vplivalo na gospodarske, socialne procese in celotno mentaliteto ljudi. Ključne razloge pa vidim ravno v prevladujočem mnenju ljudi, da prostovoljno delo zajema predvsem socialno podporo, torej kot pomoč človeku ali skupini v stiski, pri čemer gre za brezplačno delo in izraz solidarnosti. Kot poudarjajo številni raziskovalci prostovoljstva pa v današnji družbi ne gre le za prosocialno vedenje, temveč je prostovoljstvo večplastno dogajanje z mnogimi razsežnostmi. Raziskava učinkov prostovoljnega dela mladih v ZDA kaže, da so pričakovani učinki naslednji: osebna rast in razvoj, intelektualni razvoj in šolski uspeh, socialna rast in razvoj (Mikuš Kos, 1999:15).

Na podlagi omenjenih raziskav lahko trdimo, da vključevanje mladih v prostovoljstvo vpliva na socializacijo, vzgojo in razvoj mladih. Menim, da se pozitivna vloga prostovoljstva mladih kot oblike neformalnega izobraževanja še ni popolnoma razvila in ima na podlagi dosedanjih izkušenj še veliko možnosti za dodatno izboljšanje in prepoznavanje vloge učenja, izven strogo določenih formalnih okvirov (šolskih sistemov).

Pomen prostovoljstva mladih lahko razumemo tudi z gledišča njihovih razvojnih potreb in položaja, ki ga imajo v sedanjem ekonomsko razvitem delu sveta.

Značilnost položaja mladih v današnji družbi je, da so s podaljševanjem šolanja ali brez možnosti za zaposlitev, podaljšuje tudi njihova materialna odvisnost od družine ali državne podpore. Hkrati pa zaradi posledic globalizacijskih procesov in zunanjega pritiska na mlade glede visokih pričakovanj vedno bolj nihajo med večjo svobodo (npr. pri izbiri življenjskega stila) in nesamostojnostjo oziroma pasivnostjo pri oblikovanju lastnih življenjskih poti.

Vzpodbude za aktivno udejstvovanje mladih zgovorno sporočajo, da prostovoljstvo ne pomeni le, da so mladi tisti, ki samo prejemajo, koristijo dobrine, temveč da je koristnost njihovega delovanja mnogo globlja, kajti v času izginjanja tradicionalnih vezi, občutka pripadnosti in varnosti, je skrb za uravnotežen razvoj, mir in pravičnost v družbi potrebno zagotavljati bolj previdno in sistematično, kajti država in trg ne moreta izpolnjevati obljube za

lepšo prihodnost brez "živih" elementov, t.j. povezanosti ljudi ne le preko materialnih izmenjav, temveč skozi vključevanje v skupnosti, v katerih lahko posamezniki delijo in prejemajo tisto, kar krepi družbeno kohezivnost (solidarnost, družbena odgovornost, ideje, itd.)

Na podlagi rezultatov raziskave o motivih za prostovoljno delo v tujini med mladimi Švicarji in analize virov lahko trdim, da je vloga prostovoljstva v tujini in ostalih mednarodnih izmenjav, ki jih lahko izkusijo mladi v današnjem času (ko se brišejo državne meje in zaradi lažje dostopnosti do drugih krajev ter globalnega povezovanja posameznih členov družbe), pozitivna na ravni osebnega razvoja posameznika, lokalne skupnosti, celotne družbe. Ukrepe za boljšo prepoznavnost v vzhodnih evropskih državah vidim preprosto v boljši povezanosti in sodelovanju na mednarodni ravni in ozaveščanju ljudi preko množičnih medijev in vključevanju prostovoljstva v sam formalni sistem izobraževanja (npr. kot del obveznih vsebin).

Mladi so ogromen vir človeških energij, idej, pobud za spreminjanje kakovosti življenja, za spreminjanje možnosti posameznikov in skupin (ki so prikrajšane, ki imajo posebne potrebe, ki imajo neenake možnosti in omejitve), za spreminjanje dimenzij globalnih razsežnosti, zato jih je potrebno spodbujati h kritičnemu razmišljanju in aktivnemu prevzemanju pomembnih družbenih vlog.

Mednarodno sodelovanje v smislu njegove vloge kot generatorja družbenih sprememb, zato pomeni proces, kjer so pri razvijanju izobraževalnega, prostovoljnega,... programa vključeni ljudje iz različnih ozadij z namenom izboljšati lastne in tuje življenjske situacije. Za izboljšanje lastnih življenjskih situacij ljudje namreč morajo poleg svojih potreb, ovir in želja, razumeti tudi druge, da lahko dosežejo skupni konsenz.

Seveda to zahteva določen čas skupnega sodelovanja, ki bo rodilo nove in boljše rešitve za celotno človeštvo.

Povečano zanimanje za raziskovanje tretjega sektorja je odprlo vrata neizmerni zalogi človeške nadarjenosti in energije ter kljub nejasnim navodilom, kako obdržati ta vrata odprta, naredilo odločilen korak k boljšemu razumevanju dramatičnih procesov in pripravljenosti na brezmejne izzive družbe.

PRILOGA

Za boljšo sliko sem v prilogi zbrala nekaj izjav mladih o izkušnjah z mednarodnim prostovoljstvom :

"Experience the students had from these camps was especially rich and of the highest value for all of them, confirmed also from their parents, in meetings the CCPN made with both of them before and after the camps. Except all the students improved significant their knowledge in English, they were educated in different issues connected with civil society, democracy, human rights, core human values, non-violent communication, bases of conflict transformation etc, with different arts, sport and other creative activities, offered to them in the morning and afternoon classes, as well as weekends. This fruitful, positive and creative atmosphere, life in separation from their families and in own responsibility, giving to the children one value experience, maturity and motivation for the life and it's the best sides, so often missing to young population, living in an atmosphere of conflict, fear, hate and destruction, without light on their own future. Living together with youth from different national, religious and cultural backgrounds, these young people has opportunity to deal in practice with prejudices and discrimination, learning from each other, from the guest groups as well as from the hosts and the American team. "

"With many long-term benefits the participants and their communities have from the camps, with the highest quality of their organisation and realisation , the BFE (Bridges For Education)camps are the best place for learning, and living in tolerance, building the bridges of understanding and friendships among the people, countries, continents and cultures, I can heartily recommend to everyone. "

- Cvijeta Novakovic, CCPN (The Centre for Culture of Peace and Non-violence)
President, Tuzla, 8 January 2004

"Three weeks is very short period to make friends and, to tell the truth, I was a bit worried that it would be difficult for my children, from poorest country, to feel cosy. But all my fears were vain. They not only find new friends but also became more opened to dialog with representatives of other countries. I have still had only warm memoirs about everyone who ensured the functioning of the camp. Especially I would like to write about work of American teachers. I was pleasantly surprised how motivated they were. They could organize their work so, that became true friends of all students of the camp. Any day in camp was not without the additional evening activities spent together with American teachers. They told a lot about America, motivated students from different countries to tell about their own country, organized games, taught students in various handicrafts and so on. Every student could find desirable activities together with American teachers in afternoon. They could create such atmosphere in camp that every student felt him/herself like an equal, but at the same time every student was motivated to demonstrate all his/her abilities. I visited all lessons they conducted. Their lessons were outstanding. They brought a lot of quantity of an evident material on various themes. They could organize their lessons in such a manner that each student became the participant. Nobody was bored. We really felt ourselves like a big family.

"

- Maltseva Ekaterina, Krygystan

"I believe this experience is the beginning of a greater thing than we realize today. Education is progress and understanding is a key to ending conflicts"

- Shevkiye Seitmemetova, Crimean Tatar teacher in Poland '96

"I was on the bridge... On a real bridge of friendship, learning and tolerance. On a bridge built by people of good will, who came wishing to share their knowledge, culture and love with young people from the other side of Atlantic; with girls and boys who came from different countries, sometimes from war, from danger and hate - came to be friends and make the biggest, the most beautiful rainbow bridge - the BFE bridge...

- Cvijeta Novakic, Bosnian Teacher with students to camp in Cluj, Romania 2000

"I think a bridge for mutual understanding was built not only between us but between our two nations."

- Halia Vilyura, student at international camp in Lviv, Ukraine '97

"In a way, you're our window on the world, because here the situation's going harder and harder...please, think of us and come again."

- Simona Assenova, Bulgarian student in International camp in Poland, '96,'97, studied in USA in 1998

"Though we were very different, coming from different countries and therefore different cultures, we were all treated equally by everybody. I think we have reached the goals of BFE, promoting understanding, cooperation and friendship."

- Xenia Cobets, Moldova student at BFE camp in Nyiregyhaza, Hungary 2000 (7 countries represented plus American and Canadian teachers)"

"There was one very good thing about this camp: bringing together children from so many countries (maybe not enough!) with such different cultures because our educational systems aren't alike, and being able to get them to get along as well as we did. That was truly EXCELLENT! My respects for that. I hope next year I can attend another BFE camp."

- Alexandra, Romania

"This camp was wonderful and I think that in the future it will be even more wonderful. We perfected our English and we made a lot of friends friends..."

- Elian, Albania

"I cannot find anything that wasn't excellent. As a matter of fact, I didn't ever expected camp to be this interesting and fun at the same time. The activities were well organized, and of course different from one to the other. We didn't have time to get bored nor feel homesick; the teachers prepared an excellent program for us. This camp was the best opportunity to spend time in an useful way and have the best times of our lives as well."

"This experience helped me to trust myself more and to be more friendly and to speak without no fear."

- Sebastian, Romania

<http://www.bridges4edu.org/recom.php#stud>, maj 2006

"A truly amazing experience. Last year has helped me focus and discover myself. Every young person should go on this programme. Thanks ICYE!"

- Rubaica Jaliwala (India to Germany)

"My work and the whole experience during my exchange year were hard, difficult, funny, satisfactory, but above all it made me grow-up. It was the best experience in my life, I will never forget it."

Mirko Medrano (Bolivia to Norway)

"I will be more sensitive towards foreign people in my country, I am more open to them and have a clear idea what and how in justice can be for the people."

- Marie Theres Piller (Switzerland to India)

"Help someone, it doesn't matter where, whom or when, what matters is what you've done."

- Mu-Jen Wang (Taiwan to Germany)

"I was born and grew up in Japan, an island. Now I could make a lot of foreign friends through the ICYE program. They give me many opportunities to know their county and the world."

- Kayoko Negi (Japan to Sweden)

http://www.icye.org/eng/about_quotes.html, maj 2006

Jillian

I would just like to commend the entire CCS organization. The work I did in Brazil was the first time in my life that I had accomplished something that I was truly proud of; and the most humbling part of it all, was that that the only thing I really had to do in order to make a difference was show up everyday. Just by being with the kids, I may have made their lives a little better. To what extent that's true may be something that I'll never get to hear, but everyday since I've been back I think about them and how they all made me realize how lucky I am to have so much here in the States. And I guess they'll never know either just how much better they made my life just by being in it.

Amber

Going to Brazil completely changed my life. It was my very first experience outside of the U.S. and I couldn't have asked for a better maiden voyage! I learned so much about life in general, not only from the kids I worked with, but from the people I lived with in the CCS house. I was constantly surrounded by exciting, happy, friendly people who helped me get out and experience everything Salvador had to offer. Salvador is so rich and alive you don't even want to sleep. And sometimes you don't! Working with the kids was exceptionally rewarding. They probably taught me more Portuguese than any CD I had.

Evangeline

I feel that this experience has opened my eyes much wider than they were before. I feel I understand more of how the other half of the world lives.

On to the real reasons for going...Volunteering abroad will rock your world! Mike

<http://www.crossculturalsolutions.org/volunteervoices.asp>, maj 2006

"Being in Lille [as a volunteer] has been a tremendous experience for me. I have learned a lot about life, people, children, myself, and I would do it all again." Anna Forns from Spain

"I had participated in several work camps in Germany and England in which we worked for charity purposes. These short term voluntary work camps were the starting point for the idea to work for a longer period for a common purpose in another country" Marcus Keller from Germany, who served 18 months in Belgium

"As a Latin American, I think it was the best approach to Europe I could have had. In my country we only receive stereotypes of Europe: the abundance, the high standard of living..." Diego Guillen from Costa Rica (he served in France)

"After my year as a volunteer in France, Europe is not only a word - it's a reality. I can say that I feel like a young European. (...) I think that now I have more self-confidence [and] I'm ready to face my studies with a fresher and more open mind..." Elif Arat from Germany

<http://www.avso.org/en/about/Short%20quotes.htm>, maj 2006

VIRI IN LITERATURA

1. Anheier, Helmut K. (2000): *Managing non-profit organizations: Towards a new approach*. Centre for Civil Society, London.
<http://lse.ac.uk/collections/ccs/pdf/cswp1.pdf>
2. Beck, Ulrich (1992): *Risk Society: Towards a New Modernity*. Sage, London.
3. Beck, Ulrich (2003): *Kaj je globalizacija?: zmote globalizma-odgovori na globalizacijo*. Krtina, Ljubljana.
4. Boškić, Ružica (2005): »Življenjski stili otrok in mladine«. V Črnak Meglič, Andreja (ur.) (2005): *Otroci in mladina v prehodni družbi: Analiza položaja v Sloveniji*. Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Urad Republike Slovenije za mladino, Ljubljana in Aristej, Maribor.
5. Brown, Ken (2002): *The Right to Learn: Alternatives for a Learning Society*. RoutledgeFalmer, London.
6. Črnak Meglič, Andreja (ur.) (2005): *Otroci in mladina v prehodni družbi: Analiza položaja v Sloveniji*. Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Urad Republike Slovenije za mladino, Ljubljana in Aristej, Maribor, str. 299- 327.
7. Črnak Meglič, Andreja, Vojnovič, Maja (1997): »Vloga in pomen neprofitno-volonterskega sektorja v Sloveniji«. *Družboslovne razprave*, št.25/25, str.152-178.
8. Davis Smith, Justin, Rochester, Colin, Hedley, Rodney (1992): *An introduction to the voluntary sector*. Routledge, London and New York.
9. Delors, Jacques (1996): *Učenje: skriti zaklad*. Ministrstvo za šolstvo in šport, Ljubljana.
10. De Zutter, Raf (1999): »Prostovoljno delo v Evropi. Zbornik prispevkov iz 2.kongresa prostovoljcev, Ljubljana, str. 45-50.
11. Drucker, Peter F. (1990): *Managing the non-profit organizations: practices and principles*. HarperCollins Publishers, New York.
12. Elsdon, Konrad, Stewart, Susan, Reynolds, John (1992): *Adult Learning in Voluntary Organisations*. University of Nottingham, Nottingham.
13. Elsdon, Konrad, Stewart, Susan, Reynolds, John (1995): *Voluntary Organizations: Citizenship, Learning and Change*. University of Nottingham, Nottingham.
14. Elsdon, Konrad (1998):«Prostovoljne organizacije in izobraževanje odraslih«. *Andragoška spoznanja*, št. 1-2, str.24-29.

15. Evropska komisija (2002):«Bela knjiga Evropske komisije-Nova spodbuda za evropsko mladino«. Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport: Urad RS za mladino, Ljubljana.
16. Fagerlind, I., Saha, L.J. (1983): Education and national development. Pergamon Press, Oxford.
17. Falk, Nicholas (1992): Voluntary Work and the Environment: Local Environmental Initiatives in Europe. European Foundation for the improvement of Living and Working Conditions.
18. Ferjan, Marko (1999): Organizacija izobraževanja. Moderna organizacija, Kranj.
19. Findeisen, Dušana (1996): »Razvijajmo sebe, druge in s tem svoj kraj«. Andragoška spoznanja, št. 2, str. 4-9.
20. Fordham, Paul, Commonwealth Secretariat (1980): Participation, Learning and Change: Commonwealth Approach to non-formal education. Commonwealth Secretariat, London.
21. Fras, Nataša (2002): Neformalno izobraževanje mladih v mladinskih organizacijah: študija primera: projekt Mladinskega ceha Nefiks. FDV, Ljubljana.
22. Hustinx, Lesley, Lammertyn, Frans (2003):«Collective and Reflexive Styles of Volunteering: A Sociological Modernization Perspective«. Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations, 14, 2, str.167-187.
23. Ivančič, Angelca, Jelenc, Zoran, Mohorčič Špolar, Vida (1996): Izobraževanje delovne sile in transformacija na trgu dela. Raziskovalno poročilo. Andragoški center, Ljubljana.
24. Ki-Zerbo, J. (1974): Education and Development Reconsidered. Praeger Publishers, New York.
25. Jelenc, Zoran (1994): »Temeljno izobraževanje odraslih in neformalno izobraževanje odraslih«. V Jelenc, Zoran, Drogenik, Olga in raziskovalne sodelavke (1994): Raziskovalni projekt Izobraževanje odraslih kot dejavnik razvoja. Raziskovalno poročilo 5. Andragoški center Slovenije, Ljubljana.
26. Kolarič, Zinka, Črnak, Meglič, Andreja, Vojnovič, Maja (2002): Zasebne neprofitno-volonterske organizacije v mednarodni perspektivi. Založba FDV, Ljubljana.
27. Kennedy, Paul, Cohen, Robin (2000): Global Sociology. New York University Press, New York.

28. Kos, Mikuš, Anica (1999): »Prostovoljno delo mladih, prostovoljno delo za mlade«. V Kos, Mikuš, Anica (1999): Prostovoljno delo v šolstvu. Združenje Slovenska filantropija, Ljubljana, str. 14- 21.
29. Kos, Mikuš, Anica (1999): Prostovoljno delo v šolstvu. Združenje Slovenska filantropija, Ljubljana.
30. Kovačec, Boštjan (2000): »Mednarodno delo na področju prostovoljnosti- Društvo za prostovoljno delo MOST«. V Samec, Tatjana (ur.) in Martelanc, Tomo (ur.) (2000): Prostovoljno delo včeraj, danes in jutri. Združenje Slovenska filantropija, Ljubljana, str.153- 158.
31. Kranjc, Ana (1977): Izobraževanje, naša družbena vrednota. Delavska enotnost, Ljubljana.
32. Leskošek, Vesna, Hrženjak, Majda (2002): Spremenjene vloge nevladnih organizacij. Mirovni inštitut, Ljubljana.
33. Kump, Sonja (2003):«Socialni kapital in izobraževanja odraslih«. V Makarovič, M.(ur.) (2003): Socialni kapital v Sloveniji. Ljubljana: Založba Sophia, str. 148-169.
34. LaBelle, T.J. (1976): Nonformal Education and Social Change in Latin America. UCLA, Los Angeles.
35. Lipužič, Boris (1994): Izobraževalni trendi v Zahodni Evropi: pregled strukturnih sprememb v šolskih sistemih. Educa, Nova Gorica.
36. Lipužič, Boris (2002): Globalna razvojna vprašanja izobraževanje v Evropi (Primerjalna analiza izobraževalnih politik v državah EU, EFTE in predpristopnih kandidatkah za EU). Educa, Nova Gorica
37. Lynch, James (1991): Education for citizenship in a multicultlural society. Cassell, London.
38. Makarovič, Matej (2003): Socialni kapital v Sloveniji. Sophia, Ljubljana.
39. Markovič, Andreja (2005): Pomen prostovoljnih organizacij pri lajšanju prehoda mladih iz študija v zaposlitev. FDV, Ljubljana.
40. Mencin-Čeplak, Metka (2000): »Šola ter zgodbe o (pre)velikih pričakovanjih in izgubljenih iluzijah«. V Ule, Mirjana (ur.): Socialna ranljivost mladih. Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Urad Republike Slovenije za mladino, Ljubljana in Aristej, Maribor, str. 119- 140.
41. Mesec, Blaž (1984): Prostovoljno delo na področju socialnih dejavnosti. Višja šola za socialne delavce v Ljubljani, Ljubljana.

42. Mihelj, Vlado (ur.) (2002): Mladina 2000: slovenska mladina na prehodu v tretje tisočletje. Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Urad Republike Slovenije za mladino, Ljubljana in Aristej, Maribor.
43. Ovsenik, Marija (1999): Neprofitni avtopoetični sistemi. Inštitut za samorazvoj d.o.o., Ljubljana.
44. Patel, Runa (1990): Nonformal Education in Development: A Conceptual Analysis. Linköping University, Linköping.
45. Richardson, Deer Linda, Wolfe, Mary (2001): Principles and Practice of Informal Education: Learning through life. RoutledgeFalmer, Ljubljana.
46. Sahlberg, Pasi (1999): Building Bridges for Learning. The Recognition and Value of Non-formal Education in Youth Activity. Youth Forum, Brussels.
47. Salamon, Lester M., Anheier, Helmut K.(1997): Defining the Nonprofit Sector: A cross-national analysis. Manchester University Press, Manchester, New York.
48. Salamon, Lester M., Anheier, Helmut K.(1996): The emerging nonprofit sector: an overview. Manchester University Press, Manchester, New York.
49. Salamon, Lester M., Anheier, Helmut K.(1998): The emerging sector revisited. The John Hopkins University, Baltimore.
50. Samec, Tanja (ur.) (1999): 2. Slovenski kongres prostovoljcev, Maribor, september 1998. Zbornik prispevkov. Slovenska filantropija: Socialna zbornica Slovenije, Ljubljana.
51. Scott, William, Gough, Stephen (2004): Key Issues in Sustainable Development and Learning. RoutledgeFalmer, London.
52. Simmons, J.(1980): The Education Dilemma. Pergamon Press, Oxford.
53. Svetlik, Ivan (1986): »Ali je delo determinanta družbenoekonomskega položaja«. V Družboslovne razprave, Ljubljana, let. 3, št. 4, str. 5-25.
54. Svetlik, Ivan (1986): »Izobraževanje in družbenoekonomski položaj«. V Družboslovne razprave, Ljubljana, let. 3, št. 4, str. 27- 44.
55. Svetlik, Ivan (2004): Izobraževanje in raziskovanje za družbo znanja. Teorija in praksa let. 41, 1-2, str. 199-209.
56. Širok, Majda in drugi (2005): Mobilnost in možnosti za mlade. Cmeplus, Ljubljana
57. Škulj, Janez (2005): »Nasmejane prostovoljke in prostovoljci evropske prostovoljne službe«. Mladje (tiskovina Nacionalne agencije programa MLADINA, MOVIT), št.11, str. 3-5.

58. Ule, Mirjana (2002):« Mladina: fenomen dvajsetega stoletja«. V Mihelj, Vlado (ur.) (2002): Mladina 2000: slovenska mladina na prehodu v tretje tisočletje. Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Urad Republike Slovenije za mladino, Ljubljana in Aristej, Maribor, str. 9- 37.
59. Ule, Mirjana (ur.) (2000): Socialna ranljivost mladih. Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Urad Republike Slovenije za mladino, Ljubljana in Aristej, Maribor.
60. Ule, Mirjana, Mihelj, Vlado (1995): Prihodnost mladine. Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Urad Republike Slovenije za mladino, Ljubljana.
61. Židan, Alojzija (2004): O vplivu globalizacijskih procesov na slovensko izobraževanje. V: Brglez M., Zajc D.; Globalizacija in vloga majhnih držav. FDV, Ljubljana.

ELEKTRONSKI VIRI (¹):

- <http://www.youthforum.org/en/press/reports/better/0283-2k.pdf>, januar 2006
- <http://www.kanalmladih.com>, januar 2006
- Urad za mladino, <http://www.uradzamladino.gov.si>, januar 2006
- http://portal.unesco.org/education/en/ev.php-URL_ID=18845&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html, januar 2006
- <http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/cha/c11049.htm>, april 2006
- <http://www.gysd.net/home/index.html?width=1024>, marec 2006
- <http://www.nya.org.uk/Templates/internal.asp?NodeID=89407>, marec 2006
- http://www.coe.int/T/e/Cultural_Co-operation/E.D.C/Documents_and_publications/By_Subject/Policies/All_european_study_complete.PDF, marec 2006
- <http://www.globalconnections.org.uk/default/cms.asp?categoryid=17>, marec 2006
- http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/SL/educ/80980.pdf, marec 2006
- http://ec.europa.eu/comm/publications/booklets/move/29/txt_en.pdf, marec 2006
- <http://www.youthinformation.com>, marec 2006
- <http://www.eurydice.org/Eurydice/Application/frameset.asp?country=SI&language=V> [O](#), marec 2006
- Memorandum o vseživljenjskem učenju (delovno gradivo), Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, <http://www.mszs.si/slo/solstvo/vsezivljenjsko.asp>, april 2006
- Movit- zavod za razvoj mobilnosti mladih, <http://www.movit.si>, april 2006

- <http://www.ess.gov.si/SLO/Predstavitev/Dogodki/2005/23-02-2005.pdf>, april 2006
- <http://www.stat.si/doc/statinf/09-SI-131-0401.pdf>, april 2006
- http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/pdf/youth/including-all_en.pdf, april 2006
- <http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/cha/c11049.htm>, april 2006
- <http://www.voluntourism.org/education.htm>, april 2006
- http://www.transitionsabroad.com/listings/work/shortterm/summer_jobs_abroad.shtml, april 2006
- <http://www.nafsa.org/publication.sec/documentlibrary.dlib/view?type=Article>, april 2006
- <http://www.umich.edu/%7Eicenter/overseas/work/volunteer1.html>, april 2006
- <http://www.undp.org/eo/documents/essentials/volunteerism.pdf>, april 2006
- http://ec.europa.eu/youth/doc/studies/youthforeurope/y_for_europe_en.html, april 2006
- <http://www.millenniumvolunteers.gov.uk/>, april 2006
- <http://www.mss.si/docs/Luksemburska%20deklaracija.pdf>, april 2006
- <http://www.dea.org.uk/youth/global.html>, april 2006
- http://www.dea.org.uk/downloads/y_gyap-project-brief.pdf, april 2006
- <http://www.dea.org.uk/youth/publications.html#youngpeopleinglobalsociety>, april 2006
- http://www.dea.org.uk/downloads/y_youngpeopleinglobalsoc02.pdf, april 2006
- http://www.dea.org.uk/downloads/y_world-of-difference.pdf, april 2006
- http://www.coe.int/T/E/Cultural_Co-operation/Youth/, april 2006
- http://ec.europa.eu/youth/doc/studies/youthforeurope/europ_zentrum.pdf, april 2006
- <http://ec.europa.eu/youth/doc/studies/youthforeurope/tubingen.pdf>, april 2006
- http://www.coe.int/T/E/Cultural_Co-operation/Youth/5_Information_services/Resources_by_type/downloadable.asp#TopOfPage, april 2006
- http://www.coe.int/T/E/social_cohesion/social_policies/Trends/Trends_11.pdf, april 2006
- http://www.transitionsabroad.com/publications/magazine/0109/volunteering_global_movement.shtml, april 2006
- <http://www.umich.edu/%7Eicenter/overseas/work/volunteer1.html>, april 2006

- <http://www.mszs.si/eurydice/pub/oeed/in2work.pdf>, april 2006
- <http://www.mszs.si/eurydice/pub/oeed/eag2000.pdf>, april 2006
- <http://www.prostovoljstvo.org/prost.php>, april 2006
- Univerzalna deklaracija o prostovoljstvu, http://www.iave.org/resources_udecl.cfm, april 2006
- Zakon o prostovoljnem delu, <http://www.pic.si/index.php?podrocje=nvo&zavihek=3>, maj 2006
- Volunteering and Participation on the Agenda, survey on volunteering policies and partnerships in the European Union, <http://www.civiq.nl/emc.asp?pageId=2372>, april 2006
- Rehberg, Walter (2005):«Altruistic Individualists: Motivations for International Volunteering Among Young Adults in Switzerland«. V Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations, št. 16, 2. Springer, Netherlands.
<http://nukweb.nuk.uni-lj.si:2109/media/99ehuptuwq5h1r61wvtp/contributions/r/q/1/1/rq11262n6554m626.pdf>
april 2006